

Заклад вищої освіти «Український католицький університет»

Гуманітарний факультет

Кафедра історії

Кваліфікаційна робота на тему

**ПРИЧИНИ, ОБСТАВИНИ І НАСЛІДКИ ВИВОДУ
РАДЯНСЬКИХ ТА АМЕРИКАНСЬКИХ ВІЙСЬК З
АФГАНІСТАНУ**

Виконав студент 4 курсу, групи ГІС19/Б

Галузі знань 03 Гуманітарні науки

Спеціальності 032 Історія та археологія

Освітньої програми «Історія»

Освітній ступінь Бакалавр

Римик О.І.

Керівник

Задунайський В. В.

Рецензент

Львів 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ І: ПРИЧИНИ ВИВОДУ ВІЙСЬК З АФГАНІСТАНУ	9
1.1 Причини виводу військ СРСР.....	9
1.2 Причини виводу військ Сполученими Штатами Америки	16
РОЗДІЛ ІІ: ОБСТАВИНИ ВИВОДУ АРМІЙ З ПОЛЯ БОЮ.....	24
2.1 Обставини виведення армії СРСР.....	24
2.2 Обставини виводу американської армії.....	28
РОЗДІЛ ІІІ: НАСЛІДКИ ВИВОДУ ВІЙСЬК.....	33
3.2 Наслідки виводу військ Радянським Союзом.....	33
3.3 Наслідки виводу військ США.....	37
ВИСНОВКИ.....	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ.....	48

ВСТУП

Актуальність дослідження. Війна СРСР в Афганістані розпочалась у 1979 р. через бажання радянської влади встановити свій режим в Афганістані. Проте радянська армія стикнулася зі супротивом моджахедів. Війна вплинула на територію всього СРСР в тому числі і на Україну, адже за офіційними джерелами близько 25 тис. українських солдатів брали участь у цій війні. Результатом війни стало відведення радянських військ, які не спромоглися досягнути поставлених цілей і ця війна призвела до зниження статусу СРСР на міжнародній арені. При чому, що армія Радянського Союзу перевершувала свого ворога у кількості людського ресурсу і зброї.

Війна США в Афганістані розпочалась у 2001р, коли президент Джордж Буш оголосив війну тероризму і після цього ввів війська в Афганістан, де знаходилась терористична організація Аль-Каїда, яка була винна в терактах, що сталися в 2001 р. в Америці. Спочатку війни, антитерористичні операції в Кабулі та інших містах Афганістану можна розцінювати як успішні. У 2011р. американські війська змогли вбити лідера Аль-Каїди Осаму бен Ладена, після чого терористична організація втратила свою минулу силу і впливовість. Але потім через не успішні реформи Ашрафа Гані, який був президентом Афганістану а також через провал воєнних компаній США заключили мирний договір з Талібаном, який протримався до моменту, коли США відвело свої війська з Афганістану. Після цього Талібан швидко скинув чинний уряд країни, вчинивши переворот. Такі військові дії США також вплинули на її міжнародний статус і існує багато схожих і відмінних паралелей у двох війнах. При чому, існує зв'язок між цими двома афганськими війнами. Радянська війна стала однією з причин війни між Сполученими Штатами і Талібаном. Оскільки терористична організація Аль-Каїда з'явилась в наслідок протистояння з Радянським Союзом.

Важливим є зробити порівняльний аналіз для того щоб зрозуміти, які причини призвели до того що дві найсильніші держави в світі у своєму періоду

часу не зуміли досягнути бажаних результатів під час війни в Афганістані. Які чинники сприяли такому розвитку подій, адже Афганістан вважається однією з найбільш економічно слабких країн у світі.

Також війна США в Афганістані вважається однією з найдовших та найбільш кривавих війн 21 ст. Так само війна Радянського Союзу тривала 10 років, що теж сильно вплинуло на економічну і політичну ситуацію в СРСР. Окрім того, Радянська війна і війна США сильно вплинула на геополітичне становище двох країн і важливо зробити порівняння наскільки сильно погіршилось міжнародна ситуація після війн, а також, які були наслідки програшу двох наймогутніших країн на геополітичній арені.

Метою дослідження є порівняти причини, обставини і наслідки виводу військ СРСР і США з Афганістану.

Для досягнення вищезгаданої мети потрібно виконати такі **завдання**:

1. З'ясувати причини виводу військ Радянським Союзом та Сполученими Штатами
2. Проаналізувати обставини виводу радянських і американських військ.
3. Розглянути наслідки виводу армій СРСР і США
4. Порівняти спільне і відмінне у діях виводу Радянського Союзу та Сполучених Штатів Америки

Об'єктом дослідження є війна в Афганістані Радянського Союзу і США.

Предметом дослідження є причини, обставини і наслідки виведення радянських і американських військ з Афганістану.

Хронологічні межі Афганської війни починаються з 1979р коли СРСР готувало свій наступ на Афганістан і закінчується розпадом Радянського Союзу у 1991р. Хронологічні межі Афганської війни з США охоплюють період з 2001 року, коли починалась війна в Афганістані, а закінчується 2022 роком, коли США вивела свої війська і були виявлені наслідки виведення військ з Афганістану.

Географічні межі дослідження охоплюють переважно територію Афганістану.

Методи, які застосовані у цій роботі використовуються для зіставлення і порівняння свідчень з різних джерел і літератури, що стосуються проблематики причин, обставин і наслідків виводу військ Радянським Союзом і США.

Під час дослідження було застосовано такі методи: порівняльний, описовий та проблемно-хронологічний метод.

Порівняльний метод застосований в науковому дослідженні допомагає зіставити події які передували виводу радянської і американської армії з Афганістану. Також, даний метод допомагає порівняти наслідки закінчення війни для двох могутніх держав, а саме порівняння їх в внутрішньо-політичному контексті, а також як програш в Афганістані вплинув на зміну міжнародного положення двох держав. До того ж, порівняльний метод допомагає визначити, які сили були використані Радянським Союзом і США, які втрати понесло цивільне населення і солдати обох країн. Найважливішим є те, що цей метод допомагає порівняти спільні і відмінні риси Радянсько-Афганської і Американо-Афганської війни.

Завдяки описовому методу, в роботі є огляд і опис основних рис і аспектів, які були причинами виводу військ з Афганістану в 1989р і 2021р. Також цей метод допоміг описати обставини і наслідки виводу військ Сполученими Штатами Америки і СРСР.

Проблемно-хронологічний метод допоміг мені визначити основні проблеми дослідження у хронологічній послідовності, а також окреслити хронологічні межі роботи.

Стосовно загального спрямування мого дослідження, то воно включає в себе військово-політичної і трохи соціальної і культурної історії. Так як, у цьому науковому дослідженні є розбір двох війн в Афганістані та їхні результати і їх вплив на внутрішню і зовнішню політичну ситуацію. Також є розгляд соціальної і культурної проблематики жителів Афганістану.

Історіографією проблеми Радянської війни в Афганістані займалося багато дослідників як і з Радянського Союзу, так і іноземці. Науковці досліджуючи війну 1979р не дійшли до відповіді на питання чи війна в Афганістані була програна від самого початку і не варто було її починати, чи СРСР програто війну через слабкість військового командування. В. Христофоров зауважує, що радянська армія програто сама через інформаційний брак і не розуміння культури і географії Афганістану.¹ Хоча він вважає, що справді Афганістан потрібно розвивати і покращувати рівень освіти місцевого населення, щоб він виходив на рівень сучасних країн, що в свою чергу більше схоже на підтримку політики, яку ввела радянська влада ніж на підтримку тих установ за якими жили моджахеди.²

В свою чергу В. Бердник говорить, що насправді, причинами поразки на фронті сильно залежали від ідеологічної кампанії СРСР.³ В листах солдатів радянської армії часто можна зустріти не розуміння людей за що вони воюють і помирають. Голови КПРС недостатньо чітко і переконливо сформували цілі війни, що сильно впливало на моральний стан солдатів.⁴ В свою чергу дослідник пов'язує це з тим, що і справді не було достатньо вагомих аргументів для того, щоб починати цю війну.⁵

В дослідженні використано працю Котлярова Ю. "Гласність та перебудова: історія реформ у СРСР", через що можна оцінити соціальні і економічні наслідки приходу Горбачова і його нового вектору політики, що зумовив вивід військ. Науковець стверджує, що Горбачов відіграв основну роль у виведенні військ СРСР.⁶ Також важливим є згадати роботу самого Горбачова в якій він пише про ситуацію в країні і про свої реформи, через що

---

¹ Христофоров В. С. Афганістан: військово-політична присутність СРСР 1979—1989 гг. - М., 2016. С. 321

² Христофоров В. С. Афганістан: військово-політична присутність СРСР 1979—1989 гг. - М., 2016. С. 333

³ Бердник В. С., Гречко В. Н., Музичко В. О. Війна в Афганістані: історія, аналіз, наслідки. - К.: Інститут історії України НАН України, 2012. С. 221

⁴ Бердник В. С., Гречко В. Н., Музичко В. О. Війна в Афганістані: історія, аналіз, наслідки. - К.: Інститут історії України НАН України, 2012. С.233

⁵ Бердник В. С., Гречко В. Н., Музичко В. О. Війна в Афганістані: історія, аналіз, наслідки. - К.: Інститут історії України НАН України, 2012. С. 234

⁶ Котляров Ю "Гласность и перестройка: история реформ в СССР". Москва, " РОССПЭН", 2011С. –21

можна зробити висновки про економічний чинник і політичний, що зіграв ключову роль у виведенні радянської армії з території Афганістану.⁷ Для дослідження ще була необхідна праця, яка б висвітлювала проблематику кризової ситуації в СРСР з іноземної точки зору і для цього я взяв працю Девіда Котза в якому він також розбирає причини економічного занепаду Радянського Союзу і вплив на війну в Афганістані.⁸ Тим паче, що іноземний дослідник може більш незалежно оцінити ситуацію.

В науковій праці також постає хронологічні розбіжності у літературі. Для вирішення цієї проблематики дослідження спирається на працю Дауді Ільяса "Велика гра в Афганістан" в якій описується в які саме етапи виводились війська з Афганістану, та яким чином. Ця праця базується на спогадах військових, які залишали територію Афганістану.

Щодо питання причин виводу армії США, то наукова робота базується на праці Майкла Філіпса "Війна без перемог. Чому американська армія не змогла перемогти в Афганістані", в цій роботі містяться дослідження і причини, які зумовили вихід військ США. Робота М. Філіпса базується на свідченнях людей, які воювали в Афганістані і він не займає якоїсь позиції стосовно проблематики виводу військ.⁹

Важливою є праця А. Маршала в якій він аналізує помилки військових СРСР і також аналізує помилки американських військ. Важливим є те, що автор зауважує військові прорахунки США і Радянського Союзу порівнюючи дві війни.¹⁰

Джерела, які були використані в науковій роботі є звернення президента Байдена і Столтенберга, а також інтерв'ю жителів Афганістану.

Важливою, джерелом для розуміння наслідків Радянського вторгнення в Афганістан стала робота журналістів ВВС. Вони взяли інтерв'ю у жителів

---

⁷ Горбачов М. "Перестройка: Нова політика влади" вид. "Ексмо" Москва, 2016. С. 12

⁸ David M. Kotz "Revolution From Above: The Demise of the Soviet System" Routledge; 1st edition., 1997, p. 5

⁹ Майкл Філіпс "Війна без перемог. Чому американська армія не змогла перемогти в Афганістані" - видавництво "КМ-Букс", 2015 С. 7

¹⁰ Marshall A. Phased Withdrawal, Conflict Resolution and State Reconstruction. Conflict Research Studies Centre, 2006.

Афганістану в якому вони розповідали своє ставлення до солдатів СРСР. Також, завдяки цьому джерелу можна простежити, наскільки розходяться думки жителів Афганістану.¹¹

В роботі є звернення президента США Д. Байдена, стосовно виведення військ з Афганістану. Це джерело, містить свідчення президента Сполучених Штатів Америки про те, чому саме американські війська мають залишити Афганістан.¹²

В цьому науковому дослідженні є також реакція міжнародної спільноти стосовно виведення військ з Афганістану. Наприклад, є заява Столтенберга, в якій він висловлює позицію НАТО стосовно виведення військ Америки з Афганістану.¹³

Структура роботи: Робота складається з трьох розділів і висновку. У першому досліджуються причини виводу військ з Афганістану Радянським Союзом і Америкою. У другому розділі йдеться про обставини виводу військ СРСР і Сполученими Штатами, а у третьому про наслідки виводу військ двох держав з Афганістану. У висновку порівнюються спільні і відмінні риси виводу військ і наслідків виводу військ США і СРСР, тобто як ця війна вплинула на подальший розвиток цих країн, як в зовнішньому, так і внутрішньому плані.

---

¹¹ Афганистан спустя 30 лет после вывода советских войск\\BBC News/ 2020

¹² Biden administration will review deal with the Taliban: White House. Internet archive/ 2021

¹³ Emmott, Robin; Siebold, Sabine. No decision on any NATO withdrawal from Afghanistan, Stoltenberg says. Reuters 2021

РОЗДІЛ І

ПРИЧИНИ ВИВОДУ ВІЙСЬК З АФГАНІСТАНУ

1.1 Причини виводу військ СРСР

Війна в Афганістані з Радянським Союзом стала однією з найбільших складних війн для СРСР. Метою держави-агресора було встановити свій комуністичний режим в країні. Попри те, що Афганістан був однією з найменш розвинутих країн у світі, афганські повстанці успішно вели війну проти СРСР і фактично комуністичний режим нічого не добився і радянські солдати врешті решт покинули Афганістан. Вивід військ сильно змінив положення однієї з найсильніших держав в світі, тому варто розібрати причини такого рішення.¹⁴

Причини виводу військ з Афганістану Радянським Союзом зумовлені багатьма чинниками. На думку історика Христофорова В. ситуація в Афганістані розвивалася за проблемним сценарієм. Радянські військові частини за підтримки афганських військ не могли ні виграти війну, ні зупинити її, ні піти без істотних втрат. Результатом цієї гри ставав фактичний програш обох сторін.¹⁵

Однією з причин виводу військ Радянського Союзу стало не виконання поставлених задач владою. У радянській армії було дві цілі. Перша, це розгромити великі загони опозиції у головних районах, а друга, сприяти уряду у розширенні та зміцненні органів влади на місцях.¹⁶ З ходом війни стало ясно, що добре виконується лише перша поставлена ціль. Тобто, через свою перевагу в чисельності військової сили СРСР знищували загони моджахедів, але навіть коли радянські солдати встановлювали в звільнених повітах і

---

¹⁴ Афганська війна 1979—1989// Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — Київ : Наукова думка, 2003

¹⁵ Христофоров В. С. Афганістан: військово-політична присутність СРСР 1979—1989 гг. - М., 2016. С. 12-13

¹⁶ Христофоров В. С. Афганістан: військово-політична присутність СРСР 1979—1989 гг. - М., 2016. С. 15

волостях свої органи влади, то вони були не чисельними і не мали реальної влади. Тим паче, що війська опозиції старалися не наражатися на великі бої і їхня тактика була як у партизанів. Тобто, напади були неочікуваними і швидкими.¹⁷ Тому, після того, як Радянські війська виконували завдання, на їх місце поверталися озброєні загони опозиції, які відновлювали свої бази, знищували місцеві органи влади.

Саме ісламське населення не сприймало встановлювану нову владу і більше переходило на бік опозиції, що ще більше заважало радянській армії виконати поставлені задачі. У результаті складалося порочне коло, яке породжувало нові хвилі цивільного та військового протистояння та взаємної ненависті.¹⁸

Результати війни кардинально відрізнялися від цілей і завдань, які бачили радянські військові теоретики, оскільки вони розробляли стратегію використання регулярних збройних сил та високотехнологічної бойової техніки під час потенційного конфлікту з країнами НАТО. Замість масштабного і “серйозного” конфлікту Радянський Союз отримав довгу партизанську війну, в частих випадках без великих і інтенсивних бойових дій зі стрімким темпом.¹⁹ Цій війні були більш характерні саме тактичні бойові наступи і відходи сил опозиції, що ніяк не входило до планів і очікувань СРСР, які прагнули швидко закінчити цю війну і здобути перемогу в масштабних битвах, що принесла б швидку перемогу.²⁰ Тому, близько двох третин радянських військ вимушені займатися охороною та забезпеченням безпеки міст та великих населених пунктів, комунікацій, аеродромів, місць дислокацій, військових частин, об'єктів промисловості.²¹ В той час, опозиційні сили

---

¹⁷ Христофоров В. С. Афганістан: військово-політична присутність СРСР 1979—1989 гг. - М., 2016. С. 17-18

¹⁸ Вороненко С. Афганістан: втрати і перемоги. - К.: Видавничий дім "КМ-БУКС", 2014. С. 214

¹⁹ Вороненко С. Афганістан: втрати і перемоги. - К.: Видавничий дім "КМ-БУКС", 2014. С. 231-233

²⁰ Христофоров В. С. Афганістан: військово-політична присутність СРСР 1979—1989 гг. - М., 2016. С. 24

²¹ Христофоров В. С. Афганістан: військово-політична присутність СРСР 1979—1989 гг. - М., 2016. С. 26

контролювали більшу частину території Афганістану і завдяки своїй тактиці Кремль не може збільшувати свої здобутки і не просувається далі.²²

Радянська пропаганда казала, що ввела лише “Обмежений контингент військ”. Це справді було не тільки політичним кроком, а і реальним фактом, бо враховуючи ландшафт і характер війни СРСР не могло розвернути в Афганістані великі сили проти ісламського ворога. Радянська армія могла закріпитися у певних районах, але не контролювала ситуацію в масштабах усієї країни.²³ Доводилося переміщатися з одного ареалу до іншого, залишаючи регіон уразливим для дій опозиції. Таким чином радянська армія не бачила перспектив і можливостей для виконання своїх військових задач, що і стало причиною поступового виведення військ починаючи з 1985р коли СРСР вивело шість полків з території Афганістану.²⁴

До інших причин поразки радянської армії, можна також віднести ще й міжнародну ситуацію. Сполучені Штати були у стані холодної війни проти Радянського Союзу і очевидно надавали перевагу ісламським силам, не стільки через релігійні погляди, стільки через політичне протистояння з комуністичним ворогом.²⁵ Також на сторону ісламських сил встала Великобританія, Саудівська Аравія, Іран, Пакістан, Єгипет та Китай. Сусіди, Афганістану підтримували внутрішні сили країни через геополітичну ситуацію.²⁶ Підтвердженням сильної міжнародної підтримки може слугувати й те, що в кінці війни афганці мали хоч і не великі збройні сили, але цілком сильні і оснащені, зважаючи на розміри Афганістану і ландшафт, то цього цілком вистачало для захисту країни від ворога.

Радянському Союзу не вистачало аналітичної інформації і спеціалістів, які б могли цю інформацію здобувати без помилок, що було важливим для збереження життів і ресурсів. Так, більшість радників, які прямували до

---

²² Христофоров В. С. Афганістан: військово-політична присутність СРСР 1979—1989 гг. - М., 2016. С. 25-28

²³ Вороненко С. Афганістан: втрати і перемоги. - К.: Видавничий дім "КМ-БУКС", 2014. С. 237

²⁴ Бердник В. С., Гречко В. Н., Музичко В. О. Війна в Афганістані: історія, аналіз, наслідки. - К.: Інститут історії України НАН України, 2012. С. 123-124

²⁵ Христофоров В. С. Афганістан: військово-політична присутність СРСР 1979—1989 гг. - М., 2016. С. 54-55

²⁶ Христофоров В. С. Афганістан: військово-політична присутність СРСР 1979—1989 гг. - М., 2016. С. 60

Афганістану, ніколи не займалися проблемами цієї країни. Вони мали не чітке уявлення про іслам, лише в загальних рисах були знайомі зі становищем у суспільстві, з його побутом, звичаями, особливостями. Через брак інформації про сам Афганістан радянським солдатам було важко вести війну. Моджахеди воюють в своїй державі і вони не можуть відступати як може Радянська армія. Опозиційні сили вірили у правоту «джихаду» і були звичними до військового ремесла.²⁷

Одним з найбільших факторів програшу Радянського Союзу став природний фактор. Афганістан мав свій нетиповий ландшафт через який, армія СРСР не могла здійснити задуманих стратегій. Опозиційні сили також мали військовий досвід і вели партизанську тактику в своїй країні і також мали велику підтримку місцевого населення, що було налаштоване проти Союзу.²⁸

Важливим стала також ідеологічна кампанія ісламу, яку розгорнули опозиційні сили і зробили все російське основним ворогом для ісламу.²⁹ Афганці користувались і міжнародною підтримкою. За сприяння спецслужб США, Пакистану, Ірану, Туреччини та Саудівської Аравії організації афганської опозиції проводили пропаганду, орієнтовану на республіки Середньої Азії. Поширювалася радикальна ісламська література, що викриває радянський режим, у радіопередачах, що транслювалися на радянські регіони, містилися заклики до єдності мусульман усіх країн, також було перенесення джихаду на радянську територію.³⁰

Важливим фактором було ще розповсюдження антирадянських організацій. КГБ часто знаходило у 40-ій армії листівки опозиційних і антирадянських сил, які несли свій вплив на радянську армію.³¹

Найбільшу роль, відіграла в ідеологічній компанії саме міжнародний вплив і їхні радіостанції. Окремо, Китай підтримав мусульман Афганістану на

---

²⁷ Вороненко С. Афганістан: втрати і перемоги. - К.: Видавничий дім "КМ-БУКС", 2014. С. 254-255

²⁸ Христофоров В. С. Афганістан: військово-політична присутність СРСР 1979—1989 гг. - М., 2016. С. 62

²⁹ Христофоров В. С. Афганістан: військово-політична присутність СРСР 1979—1989 гг. - М., 2016. С. 101

³⁰ Христофоров В. С. Афганістан: військово-політична присутність СРСР 1979—1989 гг. - М., 2016. С. 104

³¹ Бердник В. С., Гречко В. Н., Музичко В. О. Війна в Афганістані: історія, аналіз, наслідки. - К.: Інститут історії України НАН України, 2012 С. 144

міжнародній арені, назвавши афганців своїми “братами по вірі”.³² Було також поширення ідеї про те, що Китай є “найкращим другом ісламу”, а сам іслам – “національна китайська релігія”. Таким чином Китай ніби протиставлявся російській думці, яка не визнавала ісламський святих і великого пророка, через це Радянський Союз був чужим для афганців на ментальному рівні і ніхто не хоче, щоб в його країні керував так званий “чужинець”.

Основним чинником, що підривав моральний стан Радянської армії було не розуміння цілей які переслідували солдати. Читаючи листи солдатів, які писали в домівки варто зауважити, що в них є дуже багато згадок про те, що Радянська армія знаходиться без ніяких серйозних причин в Афганістані і солдати не розуміють за що вони вмирають, заради яких цілей.³³

Важливим чинником також був економічний фактор. В історіографії період в якому СРСР закінчило війну в Афганістані називали “Перебудова”. Ця кардинальна зміна курсу прийшла після періоду правління Леоніда Брежнєва, під час правління якого відбуваються застійні явища у всіх сферах економіки. Фактично, нічого не змінювалось і не розвивалось і тут на зміну такого затишшя прийшла повна зміна курсу. Ці фактори були спровоковані тим, що в кінці періоду “Застою” навіть партійні керівники були занепокоєні станом економіки. В закінченні війни в Афганістані особливу роль відіграв Горбачов, який ствердив, що економіка перебуває в стані стагнації.³⁴ Хоча результати бездіяльності влад протягом років дало про себе знати і власне, коли нове керівництво прийшло до влади воно стикнулось з серйозними проблемами. Першою з них можна вважати падіння ціни на нафту. Так у жовтні 1985 р. барель нафти коштував \$30,35, а в березні 1986 р. — вже \$10,43.³⁵ Також була загальна тенденція, що прибуток від експорту сильно зменшувався. По суті, тільки у військовій промисловості СРСР не відставав від інших розвинутих

---

³² Христофоров В. С. Афганістан: військово-політична присутність СРСР 1979—1989 гг. - М., 2016. С. 111-112

³³ Бердник В. С., Гречко В. Н., Музичко В. О. Війна в Афганістані: історія, аналіз, наслідки. - К.: Інститут історії України НАН України, 2012 С. 146

³⁴ Горбачов М. "Перестройка: Нова політика влади" вид. "Ексмо" Москва, 2016. С. 24

³⁵ Горбачов М. "Перестройка: Нова політика влади" вид. "Ексмо" Москва, 2016. С. 34

країн, але по-факту не мав грошей на забезпечення ВПК. На фоні сильного занепаду економіки СРСР не було в стані виграти Холодну війну і продовжувати військові дії. Поступово почався процес згортання воєнно-промислового комплексу, що теж несло за собою економічні втрати, оскільки багато людей лишилися без робочих місць.³⁶ Офіційна радянська статистика повідомляла, що на військові витрати в СРСР іде не більше 7% бюджету, але очевидно, що разом з непрямими витратами вони складають до 50% , що є величезною цифрою для країни з великими проблемами в економіці.³⁷ Всі ці небачене великі військові витрати суттєво підривали економічний потенціал країни. Незважаючи на бажання Горбачова провести реформи, радянська влада намагалась зберегти верховну владу КПРС. Одним з методів виходження з кризи було задіяння більшої кількості людських ресурсів і машинобудування.³⁸ Політика “соціалістичного вибору” не змінилась. Влада відмовлялась визнати про серйозні проблеми в економіці і вади системи привселюдно підтримуючу надії в людей. Самі реформатори були причиною повільного просування перебудови і модернізації системи в країні.³⁹ Як наслідок СРСР вже просто не мав за що ввести війну проти Афганістану, що сприяло факту виведення військ, оскільки ситуація була критичною настільки, що навіть на полицях магазинів в Москві не було продуктів.

Ще одним фактором виводу військ з Афганістану були не вдалі реформи режиму, що контролював СРСР. Після вбивства президента Аміна радянськими військами до влади прийшов Бабрак Кармаль, що був скинутий партією Хальк, але тепер став ставлеником червоного режиму.⁴⁰ Приступаючи до вироблення основ своєї внутрішньої та зовнішньої політики, нове афганське керівництво рішуче заявило про передчасність і неприйнятність у існуючих тоді в Афганістані умовах гасел соціалізації суспільства та

---

³⁶ David M. Kotz “Revolution From Above: The Demise of the Soviet System” Routledge; 1st edition., 1997, p. 120

³⁷ David M. Kotz “Revolution From Above: The Demise of the Soviet System” Routledge; 1st edition., 1997, p. 124

³⁸ David M. Kotz “Revolution From Above: The Demise of the Soviet System” Routledge; 1st edition., 1997, p. 126

³⁹ David M. Kotz “Revolution From Above: The Demise of the Soviet System” Routledge; 1st edition., 1997, p. 131

⁴⁰Медведев, З. Афганський сплав: Останнє протистояння радянської армії та місцевих муджахедінів. Генеза. 2011. С. 54

підкреслило, що “вважає своїм історичним національним обов'язком розширювати та зміцнювати прогресивні соціально-політичні підвалини”.⁴¹

З одного боку реформи Кармаля несли позитивний вплив на модернізацію країни, так як Афганістан це одна з найвідсталіших країн світу, то відповідні кардинальні реформи з одного боку були дуже хорошим рішенням. Однією з найвідоміших реформ Бабрака Кармаля було надання більших прав жінкам. По-перше, вони могли легше знайти і влаштуватись на роботу (щось схоже бачимо і в політиці СРСР щодо умов праці жінок). Також реформа Кармаля передбачала надання вищої освіти як для чоловічого населення Афганістану, так і для жіночого. Головним в цьому був захист, що створив Кармаль для жінок, бо законодавство передбачало захист жінок від насильства.⁴²

Бабрак Кармаль впроваджував реформи в галузі освіти, здоров'я та промисловості. З його ініціативи було споруджено нові об'єкти інфраструктури – дороги, мости і аеропорти.⁴³

Одним з ключових особливостей реформ Кармаля був вплив на економіку. Для досягнення модернізації економіки, Кармаль запровадив низку реформ, спрямованих на індустріалізацію країни, збільшення виробництва та розвиток національної економіки. Він проводив політику націоналізації промислових підприємств, банків і інших важливих компаній для економіки. Це дозволило централізувати і зосередити економіку в руках влади.⁴⁴

Ще одним економічним плюсом, що запровадив Кармаль, була програма підтримки сільського господарства та розвитку внутрішнього ринку. Для цього були засновані державні господарства та впроваджені нові

---

⁴¹ М. Ф. Слінкін: основні напрями досліджень // Історичні, філософські, політичні та юридичні науки, культурологія та мистецтвознавство. Питання теорії та практики. - 2015. - № 11 (61), Ч. I. - С. 76-77

⁴² М. Ф. Слінкін: основні напрями досліджень // Історичні, філософські, політичні та юридичні науки, культурологія та мистецтвознавство. Питання теорії та практики. - 2015. - № 11 (61), Ч. I. - С.80-81

⁴³ Медведєв, З. Афганський сплав: Останнє протистояння радянської армії та місцевих муджахедінів. Генеза. 2011. С. 112

⁴⁴ М. Ф. Слінкін: основні напрями досліджень // Історичні, філософські, політичні та юридичні науки, культурологія та мистецтвознавство. Питання теорії та практики. - 2015. - № 11 (61), Ч. I. - С.120

технології вирощування культур. Уряд також створив спеціальні фонди для фінансування малих та середніх підприємств.⁴⁵

Проте, афганцям, які звикли до консервативного стану речей не сподобались нові реформи. Нове положення жінок посягало на культурні цінності Афганістану. Ще одним фактором був радикалізм і різкість. Реформація не відбувалась поступово, тому викликало опозицію з боку релігійних лідерів та традиційних груп населення, які не приймали таких змін у своєму житті.⁴⁶

Економічні реформи також не увінчалися успіхом. Обіцяного афганцям покращення їхнього життя не відбулося. Плани Кармаля були перспективними, але мало дослідженими і не ефективними. Також йому не вдалося зупинити корупцію в країні.⁴⁷ Також, Бабрак Кармаль нажив собі ворогів серед консервативного населення Афганістану через те, що його реформи були сильно схожі на устрій в СРСР і також сам лідер був ставлеником проросійської влади, що ніяк не могло влаштовувати афганців, які були в стані війни з радянською армією.⁴⁸

В результаті своїх дій Бабрак Кармаль тільки погіршив ситуацію, бо своїми реформами ще більше налаштував правих афганців, проти нового режиму, а також не стримав своїх слів і показав, що реформи хоча були перспективними, але мали низьку ефективність.

Як підсумок, то Радянська армія втратила протягом війни велику кількість своїх солдатів, не досягнула стратегічних цілей і не могла воювати і на своїх умовах. Також, існувала помилка стратегічного і інформаційного прорахунку та заходи пропаганди з боку моджахедів, які підривали дух радянським військовим. До того ж сам режим встановлений СРСР в середині

---

⁴⁵ М. Ф. Слінкін: основні напрями досліджень // Історичні, філософські, політичні та юридичні науки, культурологія та мистецтвознавство. Питання теорії та практики. - 2015. - № 11 (61), Ч. I. - С.79

⁴⁶ М. Ф. Слінкін: основні напрями досліджень // Історичні, філософські, політичні та юридичні науки, культурологія та мистецтвознавство. Питання теорії та практики. - 2015. - № 11 (61), Ч. I. - С.67

⁴⁷ М. Ф. Слінкін: основні напрями досліджень // Історичні, філософські, політичні та юридичні науки, культурологія та мистецтвознавство. Питання теорії та практики. - 2015. - № 11 (61), Ч. I. - С.70

⁴⁸ Медведев, З. Афганський сплав: Останнє протистояння радянської армії та місцевих муджахедів. Генеза. 2011. С. 133

країни був неуспішний, що в свою чергу тільки призвело до більшого опору збоку Афганців.

1.2 Причини виводу військ Сполученими Штатами Америки

Війна в США в Афганістані розпочалася у 2001 р. з наступу американських військ з метою знищення терористичної організації Аль-Каїда і її лідера Осаму бен Ладена.⁴⁹ Тодішній президент Джордж Буш оголосив про помсту терористам, які були відповідальні за теракти 11 вересня 2001 р. і за теракти посольств США в Африці у 1998р.⁵⁰ Війська коаліції були підтримані військовими силами Афганістану та місією ООН. Впродовж війни Талібан, та відвойовував владу в Афганського уряду і коаліційних сил, то відступали.⁵¹ Війна закінчилась у 2021 р. при правлінні Джозефа Байдена лідера демократичної партії, який в своїй промові сказав, про необхідність виведення військ через смерті американських громадян. Питання щодо виводу військ США є неоднозначним через велику кількість жертв і не повне виконання основного завдання усунення ісламського тероризму.⁵²

Першою причиною поразки американських військ на думку дослідника Браян Вільямса стало не розуміння театру військових дій. Опонент завжди має перевагу якщо розуміє свого ворога.⁵³ Вільямс каже, що прикладом цього є 11 вересня коли група ісламських терористів проникло в США і використали свої знання про суспільство, мову, географію, культуру американців для здійснення теракту.⁵⁴ В той же час, військовим США треба було краще проводити інформаційний збір і краще розуміти свого ворога, друзів, місцевість, історію і культуру Афганістану. Саме добре розуміння своєї

---

⁴⁹ New Afghanistan pact means America's longest war will last until at least 2024. The Guardian/ 2015

⁵⁰ New Afghanistan pact means America's longest war will last until at least 2024. The Guardian/ 2015

⁵¹ Богдан Цюпин "США в Афганістані 2001-2021" VOA News. 2021

⁵² Biden defends 'messy' US pull-out from Afghanistan BBC News/ 17.08.2021

⁵³ Brian Glyn Williams "Afghanistan Declassified: A guide to America's Longest War" University of Pennsylvania Press, 2012. P.7

⁵⁴ Brian Glyn Williams "Afghanistan Declassified: A guide to America's Longest War" University of Pennsylvania Press, 2012. P.10

місцевості і особливостей ландшафту і людей дозволила Талібану успішно протистояти проти коаліційних сил, а також відновлюватися після поразок.⁵⁵

Ще одним фактором була довготривалість війни, що відбувалась впродовж 20-ти років. Відповідно це не могло не відобразитись на економіці і США за часи війни втратила 2 трильйони доларів за даними Пентагону.⁵⁶ Також Міністерство оборони США повідомляє, що померлих солдатів налічується орієнтовно 2448, але це якщо не враховувати громадських співробітників під час виконання контрактної служби. А загалом, кількість загиблих цивільних і афганських військових, які загинули під час війни, становить більше 100 тисяч осіб.⁵⁷ Відповідно загальне виснаження війною не могло не сприяти її завершенню. Відомо, що людське невдоволення відбувалось під час всієї військової кампанії в Афганістані, а особливо загострилась під час останніх років війни. Наприклад, у червні 2020 року група більше 20 тисяч ветеранів війни в Афганістані та Іраку висловили своє обурення щодо військового втручання США в цих країнах і закликали до повного виведення військ.⁵⁸

Основною причиною “Трагедії в Афганістані” західні ЗМІ, такі як New York Times називають велику корумпованість афганської влади, яке було за правління Ашрафа Гані.⁵⁹ Відповідно, людям не подобалась корумпованість силових структур і через це таліби змогли рішуче прийти до влади.⁶⁰ Однозначно не можна стверджувати, що саме корумпованість зіграла вирішальну роль. З одного боку, коли Ашрафа Гані був міністром фінансів він запровадив ряд реформ, які позитивно вплинули на Афганістан після

---

⁵⁵ Brian Glyn Williams “Afghanistan Declassified: A guide to America's Longest War” University of Pennsylvania Press, 2012. P.13

⁵⁶ HUMAN AND BUDGETARY COSTS TO DATE OF THE U.S. WAR IN AFGHANISTAN, 2001-2022\\Watson Institute\ 2022

⁵⁷ HUMAN AND BUDGETARY COSTS TO DATE OF THE U.S. WAR IN AFGHANISTAN, 2001-2022\\Watson Institute\ 2022

⁵⁸ Brian Glyn Williams “Afghanistan Declassified: A guide to America's Longest War” University of Pennsylvania Press, 2012. P 55-56

⁵⁹ How America Lost Its Way in Afghanistan\\ New York Times 16.08.2021

⁶⁰ How America Lost Its Way in Afghanistan\\ New York Times 16.08.2021

повалення режиму талібів.⁶¹ До основної його реформи належить реорганізація митної системи в країні. Гані створив нову службу митного контролю, яка забезпечувала більшу прозорість та ефективність в митних операціях. Також, він ввів електронну систему імпорту та експорту товарів. Відповідно, було зменшення нелегального вивезення товарів за кордон, а також це покращило зовнішню торгівлю і підвищило рівень інвестицій в країну. Така модернізація митної системи сильно допомогла зменшити корупцію і відповідно збільшити дохід до державної скарбниці. Для більшого вирішень проблем з корупцією Гані перейшов від тіньової економіки до офіційної. До цієї реформи входить зменшення тиску на підприємства через високі податки, які призводили до корупції. Таким чином Ашраф Гані сприяв розвитку підприємств в Афганістані, зменшуючи рівень бідності населення та покращуючи рівень доходів до бюджету.⁶²

Стосовно зовнішньої політики, то Ашраф Гані вчився в американському університеті і багато років свого життя провів в США (також мав подвійне громадянство) його реформи передбачали допомогу від міжнародних фінансових організацій, Європейського Союзу, Японії, США.⁶³ Основні напрямки програми, яку розробив Гані для Афганістану включали такі сфери, як підтримка приватного сектору, розвиток інфраструктури, покращення освіти та охорони здоров'я, розвиток сільського господарства та збільшення доходів населення.⁶⁴ Відповідно, підтримка міжнародних організацій і справді допомогла покращити економічний стан країни, але з іншого боку зробила Афганістан залежним від іноземного впливу, а також реформи Ашрафа Гані хоч і покращили економічну ситуацію, але не змогли до кінця вирішити проблему корупції.⁶⁵

---

⁶¹ How America Lost Its Way in Afghanistan\\ New York Times 16.08.2021

⁶² How America Lost Its Way in Afghanistan\\ New York Times 16.08.2021

⁶³ Afghanistan's Theorist-in-chief; President Ashraf Ghani is an expert on failed states. Can he save his country from collapse? The New Yorker 2016

⁶⁴ Afghanistan's Theorist-in-chief; President Ashraf Ghani is an expert on failed states. Can he save his country from collapse? The New Yorker 2016

⁶⁵ How America Lost Its Way in Afghanistan\\ New York Times 16.08.2021

Коли Гані став президентом його головним завданням знову стала боротьба з корупцією. Він створив Національне агентство для боротьби з корупцією та продовжив реформи, які мали на меті забезпечити більшу прозорість економіки. Проте, Гані всього лише продовжив свої реформи і як і тоді вони не дали бажаного результату.⁶⁶

Хоч реформи Ашрафа Гані не привели до потрібного результату все ж вони не були єдиною причиною. Основним переломним моментом були переговори американців з Талібаном. Президент Байден вважав, що Талібан не захопить владу в країні після відведення американських військ, але це був стратегічний прорахунок. Розвідка США вважала, що афганські сили зможуть протидіяти наступам талібів на великі населені пункти рік чи більше, але вони впали після 10 днів.⁶⁷ Причиною виводу військ став великий прорахунок сил США, Патрік Вінтур пише, що американські генерали в своїх звітах і заявах постійно завищували силу боєздатності афганських армії, поліції і спецслужб.⁶⁸ При чому іноземні експерти просто не могли оцінити як саме будуть діяти афганці без підтримки військ США, адже проблеми з корупцією в спец службах не були повністю вирішенні. Французька газета La Monde пише, що афганці створювали "батальйони-примари", для того, щоб отримувати на них гроші від Сполучених Штатів Америки і розкрадати їх. За даними цього журналу таких батальйонів було аж 46 і в кожному з них було аж по 800 чоловік. Прорахунки американських аналітиків тому зазнали краху, тому що не володіли правдивою інформацією. Також населення Афганістану було слабо освітчене через що вони не могли впоратися з складною технікою, яке їм надало США.⁶⁹

Окрім інформаційного чинника, ще існувала слабкість кабінету президента Америки. Німецьке видання Die Welt каже, що оцінка президентом

---

⁶⁶ Afghanistan's Theorist-in-chief; President Ashraf Ghani is an expert on failed states. Can he save his country from collapse? 4 July 2016 The New Yorker

⁶⁷ Чому провалився проєкт США розбудувати Афганістан BBC Ukraine 2021

⁶⁸ Чому провалився проєкт США розбудувати Афганістан BBC Ukraine 2021

⁶⁹ Чому провалився проєкт США розбудувати Афганістан BBC Ukraine 2021

США Джо Байденем ситуації в Афганістані була абсолютно помилковою і неочікуваною. В своїй промові президент зауважує, що американці більше не можуть витратити гроші і людський ресурс на війну.⁷⁰ Байден зауважує, що всі його дії в першу чергу сприяють покращенню життя американців. Хоча його слова можуть бути виправданням свого прорахунку, адже він неочікував, що Талібан так швидко візьме владу в свої руки. Про свідчать його слова про готовність афганських силових структур протистояти Талібану мінімум рік.⁷¹

Сильний тиск на економіку США також спричинив коронавірус. Офіційний сайт Мінфін повідомляє, що в загальному 106 475 031 чоловік захворіло на коронавірус а смертельних випадків більше одного мільйону.⁷² Глобальна криза зачепила не тільки США, але вона постраждала достатньо сильно оскільки відавала гроші і на війну і на боротьбу з коронавірусом. Через, що ВВП США у 2020 році впало на 31 відсоток, хоча потім економіка стабілізувалась і дослідник С. Роуч навіть називає причину цьому успішну економічну політику Байдена в тому числі і виведення військ з Афганістану.⁷³

Ще однією причиною було виконання поставлених цілей США. На початку війни кабінет президента Буша поставив перед собою ціль помститися за теракти в Америці 11 вересня 2001р. Вони стали одними з наймасштабніший злочинів в історії.⁷⁴ 19 терористів захопили 4 американських пасажирських літаків і використали їх як зброю. Перший літак, American Airlines Flight 11 був направлений на Північну вежу в Нью-Йорку, другий - United Airlines Flight 175 - на Південну сторону веж-близнюків. Обидва літаки ударили в вежі, в результаті чого обидві вони загорілись вогнем і були знищені. Багато джерела називають різні цифри потерпілих, але за даними офіційних звітів постраждалих було близько 2700. Третій літак, American Airlines Flight 77, був направлений на Пентагон, штаб-квартиру

---

⁷¹ Чому провалився проєкт США розбудувати Афганістан BBC Ukraine 2021

⁷² "Від коронавірусу до рецесії: як США готуються до кризи" \ Українська правда 17.03.2020

⁷³ "Від коронавірусу до рецесії: як США готуються до кризи" \ Українська правда 17.03.2020

⁷⁴ Фочкин Олег, Яшлавский Андрій. 11 вересня 2001: Перший день нової ери. Хроніки. Інтерв'ю. Дукми/ Ред. И. Гальперин. — М.: Тайдекс Ко, 2001. — С. 12

американських збройних сил в результаті чого померло багато людей, що знаходились в Пентагоні, а також 59 пасажирів літака. Четвертий літак, United Airlines Flight 93, був спрямований на Вашингтон в Капітолій, але пасажирів чинили супротив і в результаті чого цей літак вдарився в інший в полі під Шенксвіллом, Пенсильванія.⁷⁵ Після цих терактів президент виголосив промову в якій сказав, що Америка знищить терористів, які є винні у цьому теракті і таким чином США і її союзники ввели війська в Афганістан, де на той час переховувалась Аль-Каїда з Осамом бен Ладеном.⁷⁶

Операція з убивства Осамі бен Ладена відбулася в ніч з 1 на 2 травня 2011 року в місті Абботтабад в Пакистані. Американський спецназ під назвою "SEAL" проникли в будинок, де жив терорист з сім'єю і там його було вбито. Після його смерті новим главою Аль-Каїди став Айман аль-Завахірі.⁷⁷ Організація після смерті Осаму бен Ладена стала набагато менш впливовою, адже була під постійним тиском американських військових операцій та зростаючої конкуренції з боку інших терористичних груп. Таким чином, хоч і не повністю, але США виконала перед собою поставлені задачі перед початком свого вторгнення в Афганістан.⁷⁸ При чому Байден у своєму виступі на 76-тій Асамблеї ООН заявив, що продовжує надавати гуманітарну допомогу Афганістану. Можливість повторних терактів з боку Аль-Каїди хоч і можлива, але це буде зробити значно тяжче ніж у 2001, тому що було створено багато антитерористичних організацій, а також сама терористична організація стала значно менш сильною і впливовою з смертю свого першого лідера.⁷⁹

---

⁷⁵ Фочкин Олег, Яшлавский Андрій. 11 вересня 2001: Перший день нової ери. Хроніки. Інтерв'ю. Дукми/Ред. И. Гальперин. — М.: Тайдекс Ко, 2001. — С13-14

⁷⁶ Фочкин Олег, Яшлавский Андрій. 11 вересня 2001: Перший день нової ери. Хроніки. Інтерв'ю. Дукми/Ред. И. Гальперин. — М.: Тайдекс Ко, 2001. — С. 17-18

⁷⁷ Девід Шепард і Деніел Конет "Право на відплату: як США вбили Осаму бен Ладена", видавництво "КМ-Букс" 2012р. С 280

⁷⁸ Девід Шепард і Деніел Конет "Право на відплату: як США вбили Осаму бен Ладена", видавництво "КМ-Букс" 2012р. С 283

⁷⁹ Девід Шепард і Деніел Конет "Право на відплату: як США вбили Осаму бен Ладена", видавництво "КМ-Букс" 2012р. С. 284

Ще однією причиною виводу військ з Афганістану стало неефективність військової кампанії США. Військові операції не привели до стабільності в країні, були високі втрати серед військовослужбовців та громадян, а терористичні загрози відновлювалися. Наприклад, американські військові недостатньо розуміли суть конфлікту. Згідно з документами, американські військові недооцінили складність війни і виклики, які вона кидала.⁸⁰ Представники терористичної організації мали досвід війни і у них була налагоджена тактика ведення боїв.⁸¹ Відповідно залучення місцевого населення до протистояння було важливим чинником. Американські військові не змогли розібратися в тому, що багато афганців підтримують талібів в окремих регіонах країни.⁸² Крім того, американські військові не змогли визначити точні причини того, чому афганці долучаються до повстання. Вони не враховували місцеві традиції та культурні особливості, що призвело до того, що вони недооцінили суспільно-політичну та культурну динаміку країни.⁸³ Через це американці пробували використовувати стратегії, яку були успішними в деяких конфліктах, але ніяк не в специфічній ситуації в Афганістані. Більше того, документи показують, що американські військові не вміли спілкуватись з місцевим населенням Афганістану. Далось в знаки не розуміння культури і традицій, що теж сприяло переходу людей на сторону Талібану.⁸⁴ Також, неефективність американської армії була зумовлена поганю бюрократією, яка існувала не тільки в афганському уряді, але й серед американських командирів.⁸⁵ У документах було відзначено, що бюрократія та недоліки у військовому командуванні призвели до недостатньої координації

---

⁸⁰ Майкл Філіпс "Війна без перемог. Чому американська армія не змогла перемогти в Афганістані" - видавництво "КМ-Букс", 2015 С. 8

⁸¹ Майкл Філіпс "Війна без перемог. Чому американська армія не змогла перемогти в Афганістані" - видавництво "КМ-Букс", 2015 С. 10-15

⁸² Майкл Філіпс "Війна без перемог. Чому американська армія не змогла перемогти в Афганістані" - видавництво "КМ-Букс", 2015 С.18

⁸³ Майкл Філіпс "Війна без перемог. Чому американська армія не змогла перемогти в Афганістані" - видавництво "КМ-Букс", 2015 С. 21-22

⁸⁴ Майкл Філіпс "Війна без перемог. Чому американська армія не змогла перемогти в Афганістані" - видавництво "КМ-Букс", 2015 С. 30-31

⁸⁵ Майкл Філіпс "Війна без перемог. Чому американська армія не змогла перемогти в Афганістані" - видавництво "КМ-Букс", 2015 С. 33

між різними частинами військового командування, а також до того, що американські військові часто не мали достатньої інформації про ситуацію на місцевому рівні. Більше того, американці не змогли прослідкувати за грошима, які вони давали уряду Афганістану і той, замість відновлення інфраструктури розкрадав гроші, що в свою чергу приводила до незадоволення населення.⁸⁶

Як висновок, США і Радянський Союз мали схожі і відмінні причини для виводу військ. Армії обох країн не досягнули поставлених цілей за довгий проміжок часу. В обох країнах був економічний спад, хоча варто зазначити, що в СРСР економіка була в більшій кризі. Також, місцева влада, що була поставлена в Афганістані Радянським Союзом і потім США не змогла в повній мірі себе зреалізувати. Важливим є те, що був міжнародний тиск під час Радянської війни на СРСР і також на США протягом війни Сполучених Штатів.

---

⁸⁶ Майкл Філіпс "Війна без перемог. Чому американська армія не змогла перемогти в Афганістані" - видавництво "КМ-Букс", 2015 С. 58-59

РОЗДІЛ II

ОБСТАВИНИ ВИВОДУ АРМІЙ З ПОЛЯ БОЮ

2.1 Обставини виведення армії СРСР

Радянські війська остаточно залишили територію Афганістану у 1989р, але війська виводились поступово протягом війни.⁸⁷ На час прийняття рішення про виведення військ Михайлом Горбачовим була така ситуація, що афганські повстанці змогли налагодити постачання зброї, що в свою чергу ускладнювало війну для солдатів СРСР. З початку війни в Афганістані радянські війська мали перевагу у зброї та техніці, а також у чисельності. Однак з часом повстанці змогли налагодити постачання зброї та бойової техніки через Пакистан.⁸⁸ Військову техніку моджахеди отримували в основному від США. Через надання військової допомоги чисельність повстанців теж збільшилась під кінець війни.⁸⁹

Сам Радянський Союз перебував у дуже нестабільній ситуації, про що може свідчити розпад СРСР через два роки після завершення війни в Афганістані.⁹⁰ Не можна недооцінювати вплив програшу у війні, якій став катализатором подальшого розпаду. На фоні серйозної економічної кризи і тиску з боку США через холодну війну, з'явилися проблеми, які потребували вирішення. У 1985р Головним секретарем КПРС стає Михайло Горбачов, який запровадив так звану політику гласності перебудови. Такі дії послабили репресії а також сприяли відкритості інформації для суспільства.⁹¹ Хоч реформи М. Горбачова були поступовими і не діяли рішуче, як правило через неможливість швидко перелаштувати партійних високопосадовців на новий

---

⁸⁷ Леонтьева А "Афганська трагедія: Шлях до війни та повернення" вид. "Русский путь", 2019 рік. С.- 80

⁸⁸ Леонтьева А "Афганська трагедія: Шлях до війни та повернення" вид. "Русский путь", 2019 рік. С.- 82

⁸⁹ Леонтьева А "Афганська трагедія: Шлях до війни та повернення" вид. "Русский путь", 2019 рік. С.- 84

⁹⁰ Котляров Ю "Гласность и перестройка: история реформ в СССР". Москва, " РОССПЭН", 2011С. 43

⁹¹ Котляров Ю "Гласность и перестройка: история реформ в СССР". Москва, " РОССПЭН", 2011С. 46

курс, але все ж зміни почали відбуватися і це сильно вплинуло на обставини виводу всієї радянської армії з Афганістану. Так люди стали більш інформовані стосовно подій, які відбувались в Афганістані. Нерозуміння солдатами і людьми причин війни в Афганістані почало грати велику, через це питання виводу військ стало необхідним.⁹²

Михайло Горбачов був ключовою фігурою на час виведення військ з Афганістану. Лідер Радянського Союзу зробив цей процес однією з найважливіших пріоритетів зовнішньої політики СРСР, оскільки він вбачав участь в Афганістані як провал.⁹³ Для того щоб мінімізувати втрати від виводу Радянських військових М. Горбачов почав вести переговори з країнами на, які опиралися повстанські сили Афганістану з США, Китаєм і Пакистаном. В свою чергу такі переговори сприяли вигідним домовленостям стосовно виводу військ. Найбільшим успіхом на міжнародній арені М. Горбачова стало те, що він створив політичну та дипломатичну атмосферу, сприятливу для укладання міжнародних угод і домовленостей, які дозволили радянським військам вивестися з Афганістану.⁹⁴

Сам процес виводу військ був достатньо складним і проблематичним. Очевидці які бачили цей процес зауважували, що все відбувалося в сумбурі. Наприклад, за свідченнями Вадима Козьєва, що був командиром батальйону у складі радянських військ в Афганістані, виведення військ почалося вночі з 15 на 16 лютого швидкими темпами. В його свідченнях можна знайти інформацію про те, що колона з технікою йшла від Кабулу до місця, де знаходилась залізнична станція. Після цього колону перевозили по залізниці до Центральної Азії.⁹⁵

За словами журналіста Олександра Бездугана, який був в Афганістані під час виведення військ можна зробити висновок, що багато людей хотіли

---

⁹² Котляров Ю "Гласность и перестройка: история реформ в СССР". Москва, "РОССПЭН", 2011С. 56-57

⁹³ Котляров Ю "Гласность и перестройка: история реформ в СССР". Москва, "РОССПЭН", 2011 С. 59

⁹⁴ Котляров Ю "Гласность и перестройка: история реформ в СССР". Москва, "РОССПЭН", 2011С. 60-61

⁹⁵ Жабинський В. "Афганці. Інтерв'ю з бійцями 40-ї армії" вид. Ленінград. Політичская література, 1986. С. 112-114

втекти з Афганістану, коли радянські військові почали відводити свої сили. За його словами на станції Кабул зібралося багато людей, які намагалися вилізти на потяг, що їх відвезе до Центральної Азії.⁹⁶ Також, важливі є свідчення Ніка Мелідоні, фотожурналіста. Він зазначає, що він бачив, як радянські війська руйнували свої бази та склади зброї, щоб не залишати їх для місцевих повстанців. Радянські солдати пересувалися незручною місцевістю Афганістану. Наприклад, техніку часто перевозили по гірських дорогах. Також, радянська армія натикалась на диверсійні дії повстанців, такі як знищення мостів вибухівкою. Відповідно такий тяжкий вивід військ впливав на моральний стан військових, які були виснажені затяжною війною. Однак, все ж завдяки ретельному плануванню та координації, радянські війська змогли безпечно вивестися з країни без серйозних втрат.⁹⁷

Важливим є в'яснити хронологічну проблематику виведення військ з Афганістану, так як даний процес відбувався поетапно і в різні періоди війни. Початком планів щодо виводу військ можна вважати 1983р.⁹⁸ На початку року російські інформаційні агентства заявляли, що СРСР не збирається виводити обмежений контингент своєї армії, але в тому ж році опозиційні сили 16 травня зазнали втрат під час бою ущелині Ганджагал. Моджахеди нанесли сильний удар по 7 мотострілецькій роті. В результаті чого померло 16 чоловік разом з радянським генералом Г. А. Демченко.⁹⁹ Після цієї події посол СРСР в Пакистані зробив гучну заяву про те, що Радянський Союз має намір назначити період часу, коли радянські війська будуть виводитись з території Афганістану. Хоча у 1983р. ще відбувалась гостра стадія війни, але вже можна говорити про думки Радянської влади щоб поступово виводити свої війська.

100

---

⁹⁶ Жабинський В. "Афганці. Інтерв'ю з бійцями 40-ї армії" вид. Ленінград. Політичская література, 1986. С 150

⁹⁷ Жабинський В. "Афганці. Інтерв'ю з бійцями 40-ї армії" вид. Ленінград. Політичская література, 1986. С 160-4

⁹⁸ Дауді Ільяс "Велика гра в Афганістан" історична документалістика, монографія. вид. Вече. М. 2012 С. 33

⁹⁹ Дауді Ільяс "Велика гра в Афганістан" історична документалістика, монографія. вид. Вече. М. 2012 С. 35-36

¹⁰⁰ Дауді Ільяс "Велика гра в Афганістан" історична документалістика, монографія. вид. Вече. М. 2012 С.40-42

Найбільшим переломним моментом був 1986р. з цього часу почався 3-ій етап війни, з якого СРСР починає поступове виведення свого військового контингенту і війна переходить в новий більш пасивний стан, коли Радянський Союз надає зброю для підтримки комуністичних сил в Афганістані.¹⁰¹ 3 етап розпочався з 27 з'їзду КПРС де Горбачов робить заяву про план виведення війська СРСР з території Афганістану. В цьому році замість Б. Кармаля на пост президента Афганістану був назначений М. Наджибулла і пленум компартії виніс рішення, що питання Афганістану треба вирішувати політичними методами.¹⁰² Так, бачимо, що обіцяний Горбачовим вивід військ відбувся вже з 15 до 31 жовтня з виводу 6-ти полків 40-ї загальновійськової армії з Афганістану. Хоча дана акція була всього лише інструментом пропаганди, оскільки ці полки і так не брали активну участь в військових операціях.¹⁰³

Важливою датою перед масштабним виведенням військ можна вважати 1988 р. коли М. Горбачов і М. Наджибулла зустрілися особисто в Ташкенті. В результаті цієї зустрічі були прийняті рішення, що дозволяють підписати Женевські угоди та розпочати виведення радянських військ з Афганістану. Відповідно гарантами домовленостей стали США і СРСР. Таким чином Радянський Союз підтвердив виведення свого контингенту військ на міжнародній арені.¹⁰⁴ 15 травня почався перший етап відведення радянських військ до 15 лютого 1989 року. У першій черзі з Афганістану було виведено бойові підрозділи, які знаходилися в найбільш небезпечних районах, далі інші частини, зокрема артилерійські та технічні підрозділи, підтримуючі та логістичні військові підрозділи.¹⁰⁵

Умови виводу були достатньо важкими, оскільки цей процес достатньо розтягнувся через не сприятливі погодні умови і різні диверсійні дії з боку

---

¹⁰¹ Дауді Ільяс "Велика гра в Афганістан" історична документалістика, монографія. вид. Вече. М. 2012 С 54

¹⁰² Дауді Ільяс "Велика гра в Афганістан" історична документалістика, монографія. вид. Вече. М. 2012 С 56

¹⁰³ Дауді Ільяс "Велика гра в Афганістан" історична документалістика, монографія. вид. Вече. М. 2012 С. 67-68

¹⁰⁴ Бердник В. С., Гречко В. Н., Музичко В. О. Війна в Афганістані: історія, аналіз, наслідки. - К.: Інститут історії України НАН України, 2012. С 276

¹⁰⁵ Дауді Ільяс "Велика гра в Афганістан" історична документалістика, монографія. вид. Вече. М. 2012 С. 113-120

опозиційних сил. До того ж самі військові були сильно втомлені війною і сам ландшафт Афганістану обтяжував шлях солдатів на батьківщину.¹⁰⁶ Також, під час виведення військ здійснювались заходи з мінно-вибуховими роботами, щоб зменшити можливість використання ворогом військового майна, схожа тактика була і в інших війнах СРСР. І хоча умови були не простими, але Радянському Союзу все ж успішно вдалось вивести більше 100 тисяч військовослужбовців, більше 50 тисяч одиниць різноманітної техніки та більше однієї тисячі вагонів з різним вантажем.¹⁰⁷

Також, Маршал А. у своїй праці, де розбирає виведення радянських військ з Афганістану зазначає, що хоч і справді в період з 1985 по 1989р в Афганістані моджахеди здобули популярність, але все ж остаточною факторами через, які було виведено війська це економічний і політичний чинник. В такому випадку поетапне виведення військ було ознакою не слабкості, а сили, так як чекати на ширші регіональні гарантії безпеки було явно нежиттєздатним.¹⁰⁸ Для Маршала свідченням вдалого виводу військ це надання самому кабульському уряду життєво важливого простору, де він довів, що за достатньої зовнішньої підтримки він міг адекватно вести власні битви, принаймні у військовому сенсі.¹⁰⁹

2.2 Обставини виводу американської армії

Послаблення військової напруги між Афганістаном і Америкою можна починати з успіху операції “Спис Нептуна”, тобто з убивства лідера Аль-Каїди Осамі бен Ладена, так як терористична організація значно ослабла. В 2011 році президент Барак Обама звернувся до країни з заявою про подальшу

---

¹⁰⁶ Бердник В. С., Гречко В. Н., Музичко В. О. Війна в Афганістані: історія, аналіз, наслідки. - К.: Інститут історії України НАН України, 2012. С 323

¹⁰⁷ Бердник В. С., Гречко В. Н., Музичко В. О. Війна в Афганістані: історія, аналіз, наслідки. - К.: Інститут історії України НАН України, 2012. С 331

¹⁰⁸ Маршалл, А. Phased Withdrawal, Conflict Resolution and State Reconstruction. Conflict Research Studies Centre, 2006

¹⁰⁹ Маршалл, А. Phased Withdrawal, Conflict Resolution and State Reconstruction. Conflict Research Studies Centre, 2006.

стратегію війни. В своїй промові президент США відмітив успіхи Америки та її союзників в операції “Нескорена свобода”. Також, Барак Обама заявив про важливість підтримки Афганського народу і їхніх солдат, щоб вони могли себе захищати. Таким чином Барак Обама заявив, що війська США будуть виведені з території Афганістану до кінця 2014р.¹¹⁰

Так, 30 вересня 2014 року у Кабулі було підписано місію НАТО, яка носить назву “Рішуча підтримка”. Ця операція вступила в дію у 2015р і займається навчанням, консультуванням і наданням допомоги афганським силам безпеки, фактично з її початком основний акцент ставився саме на афганських військових. “Рішуча підтримка” також виконує допоміжні функції в кількох сферах. Наприклад, до них відносяться оперативне планування, бюджетний розвиток, управління та розвиток персоналу, матеріально-технічне забезпечення і цивільний нагляд з метою забезпечення безпеки Афганістану. В документах сказано, що ця операція розпочалась для того, щоб Афганістан ніколи більше не був безпечним притулком для тероризму.¹¹¹ Але з іншого боку, хоча було виведено велику кількість солдат США і НАТО, все ж в рамках операції “Рішуча підтримка” на території Афганістану залишилось близько 10 000 військових, тому остаточного виводу військ не відбулося, але вже відбулося послаблення американської військової присутності в Афганістані.¹¹²

Ситуація почалась змінюватись за правління президента Трампа в 2017р, який навпаки вплинув на збільшення військового контингенту США в Афганістані. Відомо, що до Афганістану було відправлено ще 4000 американських військових в 2017р.¹¹³ Також, президент Д. Трамп звернувся до американців з новою стратегією війни в Афганістані. Президент заявив, що вивід американських військ можливий лише після знищення усіх ісламських

---

¹¹⁰ DeYoung, Karen Obama's drawdown in Afghanistan will shift tactics in war. The Washington Post. 2011.

¹¹¹ Resolute Support Mission (RSM): Key Facts and Figures. nato.int. February 2021.

¹¹² Sisk, Richard Amid Confusion, DoD Names New Mission 'Operation Freedom's Sentinel'. Military.com. 2014.

¹¹³ Hirschfeld Davis, Julie; Landler, Mark Trump Outlines New Afghanistan War Strategy With Few Details. The New York Times. 2017

ворогів Сполучених Штатів. Варто зазначити, що така ситуація протривала не довго, адже в 2019р після розриву домовленостей з талібами США скоротили свій військовий контингент в Афганістані.¹¹⁴ Американський міністр оборони Марк Еспер прокоментував цей вчинок, сказавши, що попросив генералів звільнити можливі людські ресурси, оскільки варто переорієнтуватися на загрозу Росії і Китаю і не так сильно на проблему тероризму.¹¹⁵

Також, обставиною, що привела до мирних переговорів можна вважати людські втрати. За офіційною статистикою до кінця 2019 року на війні загинуло майже 2,400 американців. Афганські папери, підтверджують той факт, що високопоставлені військові урядовці не вірили у перемогу США у цій війні. Оскільки не можливо остаточно вирішити питання зі знищенням тероризму.¹¹⁶

Визначною стала мирна угода 29 лютого 2020 р., яка була підписана США та її союзниками з Талібаном.¹¹⁷ Ця угода передбачала звільнення 5000 полонених ісламських терористів в обмін на звільнення 1000 державних ув'язнених до 10 березня і також, що США виведе свої війська за 14 місяців. Тобто, процес виведення військ мав відбуватись поетапно.¹¹⁸ При тому президент Трамп залишав варіанти продовження війни, заявляючи, що якщо таліби вирішать порушити договір, то США вдарять з такою силою, з якою їм ще не доводилось стикатись. В свою ж чергу угода зобов'язує талібів перешкоджати Аль-Каїді та всім іншим екстремістським групам діяти в районах, які вони контролюють.¹¹⁹ Також, даний мирний договір викликав незадоволення в чинного президента Афганістану Ашрафа Гані, який заявив, що уряд Афганістану не зобов'язаний звільняти військовополонених. А. Гані

---

¹¹⁴ Hirschfeld Davis, Julie; Landler, Mark Trump Outlines New Afghanistan War Strategy With Few Details. The New York Times. 2017

¹¹⁵ Hirschfeld Davis, Julie; Landler, Mark Trump Outlines New Afghanistan War Strategy With Few Details. The New York Times. 2017

¹¹⁶ George, Susannah (21 жовтня 2019). U.S. has begun reducing troops in Afghanistan, commander says. The Washington Post. 2019

¹¹⁷ Afghan conflict: US and Taliban sign deal to end 18-year war. BBC News. 29 лютого 2020

¹¹⁸ Afghan conflict: US and Taliban sign deal to end 18-year war. BBC News. 29 лютого 2020

¹¹⁹ Afghan conflict: US and Taliban sign deal to end 18-year war. BBC News. 29 лютого 2020.

сказав, що таке звільнення ув'язнених "не може бути передумовою для переговорів". За словами афганського президента «Вони хочуть своїх полонених, ми хочемо припинення вогню», що свідчить його недовіру щодо мирного договору.¹²⁰ Результатом президентства Трампа все ж стало поступове виведення військ США з Афганістану. В своєму зверненні до народу Дональд Трамп пообіцяв припинити конфлікт в Афганістані, заявивши, що «настав час повернути наших людей додому». Також, заявив, що 5000 американських солдат покинуть територію Афганістану до травня того ж року. Хоча реалії відрізнялися від заяви президента.¹²¹ Так, 10 травня Збройне Командування США заперечило план виводу військ з Афганістану, а лише зазначило про зменшення кількості американського військового контингенту на території Афганістану. Хоча за даними Пентагону чисельність військ падала аж до закінчення правління Д. Трампа. Так, під час інавгурації нового президента на території Афганістану вже знаходилось дві з половиною тисячі військових.¹²²

Фінальним і повним етапом виведення військ відбулося за правління Джо Байдена в 2021 р. Важливо відзначити, що НАТО ще вагалось стосовно виводу свого контингенту військ. Столтенберг заявив, що «На даному етапі ми не прийняли остаточного рішення щодо майбутнього нашої присутності».¹²³ З одного боку НАТО хотіла урегулювати конфлікт, так як називала це демократичним шляхом, але з іншого боку в Афганістані відбувалися напади талібів, зокрема бомба, яка в грудні вбила заступника губернатора столиці Кабула, спонукали членів Конгресу США та міжнародні правозахисні групи

---

¹²⁰ Afghan conflict: President Ashraf Ghani rejects Taliban prisoner release. BBC News. 2020.

¹²¹ Starr, Barbara; Browne, Ryan; Cohen, Zachary US announces further drawdown of troops in Afghanistan and Iraq before Biden takes office. CNN. 2020

¹²² Starr, Barbara; Browne, Ryan; Cohen, Zachary US announces further drawdown of troops in Afghanistan and Iraq before Biden takes office. CNN. 2020

¹²³ Emmott, Robin; Siebold, Sabine No decision on any NATO withdrawal from Afghanistan, Stoltenberg says. Reuters 2021.

закликати до відстрочки виведення військ, узгодженого, коли Дональд Трамп був президентом США.¹²⁴

Американські ЗМІ повідомляють, що сам президент Байден теж вагався чи варто виводити війська з Афганістану, про що свідчать його телефоні розмови з Барак Обамою і Дж. Бушем. В результаті Джо Байден в зв'язку з наростаючою загрозою Китаю вирішив перемістити війська до центральної Азії. Так, Байден зробив заяву, що планує вивід військ НАТО і Америки з Афганістану.¹²⁵ В свою чергу це призвело до посилення військових дій Талібану. Незважаючи на те, що підконтрольні Афганістану точки почали відвойовуватися Талібаном, Джо Байден заявив, що вірить в спроможність афганців себе захистити.¹²⁶ За розрахунками американських аналітиків уряд Афганістану мав би протриматись пів року, хоча по факту протримався значно менше часу.¹²⁷ Представники Талібану почали наголошувати на виводі військ всіх союзників з Афганістану і лише тоді вони сядуть за стіл переговорів. Хоча Талібан і надалі продовжував відвойовувати нові райони та жорстоко страчувати афганські сили, доказом є відео страти полонених, що було опубліковано 13 липня.¹²⁸ Також, Рада безпеки ООН заявила, що захоплення Талібаном Афганістану після виведення США може спричинити відновлення діяльності Аль-Каїди та ДАШІ, так як в останньому звіті Комітету 1267 Ради безпеки ООН говориться, що Аль-Каїда діє в 15 афганських провінціях.¹²⁹ Також, у цьому звіті говориться, що Талібан витискає кошти для центральноазіатських груп, що діють в Афганістані і ще є інформація, що Талібан контролює 90 відсотків північних кордонів Афганістану.¹³⁰ Вже 15

---

¹²⁴ Emmott, Robin; Siebold, Sabine No decision on any NATO withdrawal from Afghanistan, Stoltenberg says. Reuters 2021.

¹²⁵ Colson, Thomas. Biden called George W. Bush before he announced his Afghanistan troop withdrawal plan — but neither said whether Bush supported it. Business Insider 2021

¹²⁶ Colson, Thomas. Biden called George W. Bush before he announced his Afghanistan troop withdrawal plan — but neither said whether Bush supported it. Business Insider 2021

¹²⁷ Colson, Thomas. Biden called George W. Bush before he announced his Afghanistan troop withdrawal plan — but neither said whether Bush supported it. Business Insider 2021

¹²⁸ Colson, Thomas. Biden called George W. Bush before he announced his Afghanistan troop withdrawal plan — but neither said whether Bush supported it. Business Insider 2021

¹²⁹ Schnell, Myhael Pentagon authorizes sending additional 1,000 troops to Afghanistan. The Hill.2021

¹³⁰ Schnell, Myhael Pentagon authorizes sending additional 1,000 troops to Afghanistan. The Hill.2021

серпня 2021 року Талібан захопив столицю Кабулу і усунув кабінет Ашрафа Гані, що стало несподіванкою для США. Так, після захоплення столиці Афганістану, вивід військ переріс у евакуацію НАТО і громадян Афганістану. Хоча навіть після таких подій Джо Байден провів перс-конференцію на якій обґрунтував причини виведення військ.¹³¹

Як результат, виведення військ з Афганістану було достатньо складним і відбувався у період з 2020 до 2021р. Даний процес розпочала угода 29 лютого “Про мир в Афганістані”. Хоча сам процес до призупинявся, то знову відновлювався, але поступово все більше число солдатів верталось до Америки. Коли до влади прийшов Д. Байден, він спочатку вагався з рішенням стосовно виводу військ, зважаючи на те, що не було припинено остаточну боротьбу з тероризмом і Аль-Каїда ще досі мала серйозну силу в Афганістані. Але президент Америки вирішив змінити вектор з боротьби проти тероризму на такі проблеми, як небезпека Китаю і Росії, а також відновлення економіки після пандемії Ковіду. Таким чином Америка все ж остаточно вивела свої війська з Афганістану, після чого Кабулу було захоплено ісламськими силами і в Афганістані прийшли до влади Таліби.¹³²

США і СРСР виводили свої війська поступово. Дві країни намагалися мінімізувати свої втрати під час операції виведення військ. Сам процес був краще розроблений М. Горбачовим, оскільки СРСР зазнало менше втрат і режим який встановив Радянський Союз протримався довше ніж афганський уряд під час війни США.

---

¹³¹ Schnell, Myhael Pentagon authorizes sending additional 1,000 troops to Afghanistan. The Hill. 2021

¹³² Lubold, Gordon; Salama, Vivian). Afghan Pullout Leaves U.S. Looking for Other Places to Station Its Troops. The Wall Street Journal. 2021

РОЗДІЛ ІІІ

НАСЛІДКИ ВИВОДУ ВІЙСЬК

3.1 Наслідки виводу військ Радянським Союзом

Для Радянського союзу виведення свого контингенту військ з Афганістану мало своє велике зовнішньо-політичне і внутрішньо-соціальне і економічне значення. Варто зазначити також про слова людей з Афганістану, які говорили про ставлення до СРСР і що відбувалось після виведення радянських військ з країни. Важливим є, те що різні жителі Афганістану по різному сприймали прихід і вихід СРСР. Були люди, які стверджували, що справді почало ставати краще і коли війська покидали країну, то вони думали, що війна закінчиться, але війна не зупинилась і моджахеди тільки почали посилювати свої терористичні дії і знову прийшли до влади. Також, існує інша думка, що радянські війська несли з собою розруху і після їхнього виводу стало легше.¹³³ Так, афганська вчителька Таджвар Какар, відмовлялась вступати до комуністичної партії, за що її звинуватили у співпраці і жорстоко побили жінку та посадили до тюрми і за словами жінки багато її подруг померли в ув'язненні. За її словами війська СРСР залишили після себе міни, розруху і трупів багатьох афганців.¹³⁴

Справді, Радянський Союз зміг організувати підтримку встановленому уряду, який зміг протриматись навіть після розпаду СРСР, хоч і не довго. Коли Радянський Союз розвалився, то новий президент Росії Єльцин не захотів витратити гроші на підтримку режиму в Афганістані.¹³⁵ Так, у 1992 р. було повалено комуністичний режим в країні, але це не призвело до стабілізації в країні. В Афганістані почали з'являтися різні озброєні групи, що в свою чергу

---

¹³³ Афганистан спустя 30 лет после вывода советских войск // BBC News / 2020

¹³⁴ Афганистан спустя 30 лет после вывода советских войск // BBC News / 2020

¹³⁵ Маршалл, А. Phased Withdrawal, Conflict Resolution and State Reconstruction. Conflict Research Studies Centre, 2006

призвело до того, що в Афганістані почались громадянські протистояння.¹³⁶ Важливо зазначити, що одна з найбільших терористичних організацій Аль-Каїда через яку почалась війна з Америкою було створена в період виводу радянських військ з Афганістану. Аль-Каїда була створена 1988 року в пакистанському Пешаварі на кордоні з Афганістаном.¹³⁷

Якщо говорити про режим, який встановився в Афганістані, то це влада радикальної ісламської партії Талібан. Ця організації призвела до кінця громадянської війни. Вони установили свій режим у південній та західній частині країни, заборонили жінкам ходити в школу, розпочали сурові переслідування проти інших етнічних та релігійних груп. Також, вони співпрацювали з Аль-Каїдою, що дозволяло лідеру терористичної організації Осамі бен Ладену так довго переховуватись від військ США.¹³⁸

Щодо Радянського Союзу, то хоч яким би не було б ефективно виведення військ з Афганістану і які б не були загальні реформи, що змогли максимально пом'якшити розпад СРСР, все одно російськи генерали не могли пробачити Горбачову його політики стосовно Афганістану. Генерали вважали голову держави зрадником.¹³⁹ Так, на чолі з генералом Варенніковим у серпні 1991 р відбулася спроба путчу проти М. Горбачова. При чому загроза була достатньо серйозна і сам генерал Варенніков вилетів в Крим до Горбачова, де почав звинувачувати лідера СРСР в нездатності керувати країною. Бунтівники спричинили надзвичайний стан в країні і хотіли усунути чину владу, але їм це так і не вдалось зробити, оскільки офіцерський табір був розділений в своїх цілях. В даному путчі брало участь багато ветеранів з Афганістану.¹⁴⁰

Важливим є факт, що вихід військ з Афганістану не змогли зупинити дуже сильну економічну кризу в країні. Попередня влада Брежнєва переоцінила свої економічні ресурси і відповідно політика Горбачова не

---

¹³⁶ Маршалл, А. Phased Withdrawal, Conflict Resolution and State Reconstruction. Conflict Research Studies Centre, 2006

¹³⁷ John Miller. Interview With Osama Bin Laden (in May 1998) PBS 2022

¹³⁸ Внутри "Аль-Каиды". Часть вторая

¹³⁹ Родрік Брейтвейт Афганці. Росіяни в Афганістані (1979-1989) —К.: Темпора, 2013.—С. 372

¹⁴⁰ Родрік Брейтвейт Афганці. Росіяни в Афганістані (1979-1989) —К.: Темпора, 2013.—С. 373-375

змогла вирішити економічне питання. Дослідники також зазначають, що СРСР і так був приречений до сильної кризи, а війна лише прискорила цей процес.¹⁴¹ Таким, чином в СРСР надавали соціальну підтримку ветеранам Афганістану, але в багатьох випадках ці кошти були недостатніми для відновлення після війни. Найбільшим недоліком був процес отримання соціальної допомоги від держави, який був надто складним. Також, допомога залежала від регіону в якому воював солдат, а також від отриманої шкоди протягом війни. Таким чином, економічна нестабільність сприяла внутрішньо-політичній дестабілізації.¹⁴²

Виведення військ СРСР викликало серйозну політичну недовіру до влади з боку громадян. Після дев'яти років військових дій радянські війська так і не змогли повністю перемогти опозицію та встановити стабільний радянський режим в Афганістані. Це спричинило розчарування та невдоволення серед населення, в очах якого війна спричинила марну витрату життів і ресурсів. Після війни в Афганістані населення було обурене 9-ти літньої війною, яка не призвела до виконання військових цілей. Війна в Афганістані посилила антирадянський настрій не тільки серед населення СРСР, але й в очах політичної еліти. Багато інтелектуалів, почали висловлювати критику політики СРСР в Афганістані, визнавши її недоцільною та шкідливою для країни в кінцевому результаті.¹⁴³

На війні померло багато солдатів радянської армії. Це було пов'язано з тим, що медики не встигали надати першу медичну допомогу на полі бою і в самому СРСР не вистачало персоналу для того щоб допомогти всім пораненим у війні.¹⁴⁴ Також, дуже багато людей отримали психологічні травми, з'явилося таке поняття, як Афганський синдром. Багато військовослужбовців, які повернулися з Афганістану, почували себе відчуженими та незрозумілими в

---

¹⁴¹ Родрік Брейтвейт Афганці. Росіяни в Афганістані (1979-1989) —К.: Темпора, 2013.—С. 376

¹⁴² Родрік Брейтвейт Афганці. Росіяни в Афганістані (1979-1989) —К.: Темпора, 2013.—С. 377

¹⁴³ Родрік Брейтвейт Афганці. Росіяни в Афганістані (1979-1989) —К.: Темпора, 2013.—С.372

¹⁴⁴ Пьер Аллан, Дитер Клей "Афганский капкан. Правда о советском вторжении" вид. Международные отношения М. 1999 С. 433

суспільстві. Вони стикалися зі складнощами в адаптації до мирного життя, травмами та посттравматичним стресовим розладом.¹⁴⁵

Стосовно зовнішньо-політичного чиннику, то СРСР втратило свої позиції на міжнародній арені. В очах інших країн Радянський Союз перестав бути тим потужним військовим гігантом який був раніше. Також, для західних країн війна в Афганістані це було не лише протистояння СРСР і моджахедів, але й протистояння Радянського Союзу проти США, так як війна відбувалася у період холодної війни. Фактично, виведення Радянських військ ознаменувало програш держави у протистоянні Сполученим Штатам Америки. Під час всієї війни США допомагало ісламським силам у протистоянні з ворогом і після завершення війни Сполучені Штати змогли обігнати СРСР у питанні міжнародного впливу у світі.¹⁴⁶

Важливим є те, що після виводу Радянський військ міжнародна спільнота засудила дії СРСР, що призвело до ізоляції країни. Наприклад, Організація Об'єднаних Націй засуджувала порушення прав людини під час війни в Афганістані, що було передбачено статутом ООН.¹⁴⁷ Також, Червоний Хрест висловлював серйозну занепокоєність станом гуманітарної ситуації в Афганістані та засуджували порушення прав людини. Договір незалежних держав, що був прийнятий у 1991р. який фактично ознаменував розпад Радянського Союзу, теж відноситься до документів, які були спровоковані виводом військ СРСР з Афганістану.¹⁴⁸

Таким чином виведення військ з Афганістану мало для СРСР летальне значення, як в внутрішній політиці, так і в зовнішній. Політика Горбачова хоча і була спрямована на покращення катастрофічної ситуації в країні все ж сприяла загостренню невдоволення народу. Хоча питання програшу СРСР є дискусійним, той факт, що великий Радянський Союз не зміг виконати поставлені задачі і вимушено виводив війська спричинило негативну реакцію

---

¹⁴⁵ Родрік Брейтвейт Афганці. Росіяни в Афганістані (1979-1989) —К.: Темпора, 2013.—С. 380

¹⁴⁶ Афганистан спустя 30 лет после вывода советских войск\\BBC News/ 2020

¹⁴⁷ История участия СССР в афганском конфликте\\ ТАСС. 2021

¹⁴⁸ История участия СССР в афганском конфликте\\ ТАСС. 2021

з боку різних верств населення, як серед прости громадян, так і серед еліти.¹⁴⁹ Також, на міжнародній арені СРСР втратило свій вплив на інші країни і була засуджена за 9 років війни, що призвело до її ізоляції. США оголосило про перемогу у холодній війні з Радянським Союзом і її позиції значно посилювались на міжнародній арені.¹⁵⁰ Сам Афганістан був приречений на нову громадянську війну і президент Афганістану Наджибула назвав вихід радянських військових з країни політичною зрадою. Також, завдяки війни була створена терористична організація Аль-Каїда. Таким чином Радянська війна в Афганістані спричинила настільки серйозні наслідки, що їх можна відчутти навіть в сучасному світі. До прикладу посилення тероризму, вишкіл російських військових, які готові до війни (до прикладу, між війною в Афганістані і в Чечні пройшло зовсім не багато часу).¹⁵¹

3.2 Наслідки виводу військ США

Після виведення американських військ з Афганістану реакція суспільства США була двоякою. З одного боку були люди, які підтримали рішення Байдена у припиненні війни. Наприклад, його адміністрація захистила заплановане скорочення на тлі негативної реакції, і високопоставлені чиновники адміністрації сказали журналістам, що Байден прийшов до свого рішення після «ретельного аналізу політики».¹⁵² Сенатор Майк Лі, відомий своїми лібертаріанськими поглядами, сказав, що «радий бачити, що ми виїжджаємо».¹⁵³ Також, сенатор Берні Сандерс назвав рішення президента Байдена «смільвим і правильним».¹⁵⁴ Деякі представники влади відмовилися

---

¹⁴⁹ Родрік Брейтвейт Афганці. Росіяни в Афганістані (1979-1989) —К.: Темпора, 2013.—С. 377

¹⁵⁰ Афганістан спустя 30 лет после вывода советских войск\\BBC News/ 2020

¹⁵¹ Как «Аль-Каида» распространилась по миру BBC 2013

¹⁵² Atwood, Kylie; Herb, Jeremy; Liptack, Kevin; Starr, Barbara Biden to announce withdrawal of US troops from Afghanistan by September 11 CNN 2021

¹⁵³ Atwood, Kylie; Herb, Jeremy; Liptack, Kevin; Starr, Barbara Biden to announce withdrawal of US troops from Afghanistan by September 11 CNN 2021

¹⁵⁴ Atwood, Kylie; Herb, Jeremy; Liptack, Kevin; Starr, Barbara Biden to announce withdrawal of US troops from Afghanistan by September 11 CNN 2021

коментувати виведення військ чи критикувати, або підтримувати Байдена. Так, голову комітету Сенату у справах збройних сил Джек Рід, заявив, що у нього немає відповіді на питання про правильність виводу.¹⁵⁵ В той же час президент США зіткнувся з сильною критикою. Негативна реакція Республіканської партії була швидкою: лідер меншості в Сенаті Мітч Макконнелл вимагав від Байдена публічно пояснити, чому він «кидає наших партнерів і відступає перед обличчям Талібану».¹⁵⁶ Так само, розкритикували Байдена демократи, які приєдналися до республіканців, виступаючи проти рішення Байдена, попередили, що вихід може розглядатися як відмова від афганців, особливо жінок, після досягнення прогресу в галузі прав людини та громадянина. Сенатор Жанна Шахін, член Комітету з міжнародних відносин, зробила заяву, що вона «дуже розчарована» прийняттям рішення про виведення військ. Таким чином, кабінет Байдена зіткнувся з очікуваною критикою, але були люди, що підтримували президента, оскільки він неодноразово пояснював причини зменшення військ в Афганістані у своїх публічних заявах.¹⁵⁷

Основним наслідком для Афганістану після виводу Радянських військ стало посилення позицій Талібану в країні. Вони змогли захопити більшу частину території Афганістану. Талібан розширив свою присутність і насильницьким шляхом захопив значні території, включаючи важливі провінції та ключові міста. Після цього у серпні 2021 року Талібан взяв контроль над столицею Кабулом, після чого формально оголосив формування Ісламської Емірату Афганістан. Таліби повалили уряд Ашрафа Гані і їхній лідер Хайбатуллах Ахунзада отримав повний контроль над країною.¹⁵⁸

---

¹⁵⁵ Atwood, Kylie; Herb, Jeremy; Liptack, Kevin; Starr, Barbara Biden to announce withdrawal of US troops from Afghanistan by September 11 CNN 2021

¹⁵⁶ Atwood, Kylie; Herb, Jeremy; Liptack, Kevin; Starr, Barbara Biden to announce withdrawal of US troops from Afghanistan by September 11 CNN 2021

¹⁵⁷ Atwood, Kylie; Herb, Jeremy; Liptack, Kevin; Starr, Barbara Biden to announce withdrawal of US troops from Afghanistan by September 11 CNN 2021

¹⁵⁸ Zeke Johanson/Biden team surprised by rapid Taliban gains in Afghanistan/ Internet archive/ 2021

Після встановлення ісламської влади в країні, багато людей намагалися покинути країну, що призвело до значного напливу біженців до США і інших країн Європи. Тисячі афганців, зокрема персоналу американських військ та інтерпретаторів, шукали притулку за кордоном. Це є відомо з свідчень різних гуманітарних організацій, які були створені ще в 1979р. Наприклад, така організація, як Help – Hilfe zur Selbsthilfe, що була створена під час війни з Радянським Союзом, допомагала біженцям і після виходу американських військ.¹⁵⁹

Понад 2.2 мільйона людей з Афганістану перебувають за межами рідної країни і три з половиною мільйони людей залишились без домівок. За даними ВВС Талібан не хоче випускати своїх громадян за межі країни тому намагається усунути різні міграції з країни. В основному у афганців немає можливості подорожувати далеко і вони в основному мігрують до сусідніх країн Пакистану чи Іраку. Також, в Афганістані дуже багато внутрішньо-переміщених осіб.¹⁶⁰

Важливим є те, що з виведенням військ США сталося те, про що попереджало Байдена опозиція. Ісламський екстремізм в країні почав сильно зростати. Різні терористичні групи, включаючи ІДІЛ (Ісламська держава Хорасан), змогли скористатись цією ситуацією та набути впливу, що загрожує не лише Афганістану, а й стабільності життя в інших регіонах де діє ця група і також загроза зростає і для США.¹⁶¹

Важливим є втрати, яких зазнали Сполучені Штати Америки протягом періоду виведення своїх військ з країни. Перше, це людські втрати. До кінця 2019 року на війні загинуло майже 2,400 американців і понад 20,000 отримали поранення. Також, сам процес виведення військ не відбувався спокійно і Талібан тільки посилював свій натиск.¹⁶²

---

¹⁵⁹ Help that keeps growing. Help - Hilfe zur Selbsthilfe/ 2021

¹⁶⁰ Help that keeps growing. Help - Hilfe zur Selbsthilfe/ 2021

¹⁶¹ Teh, Cheryl. Top GOP hawks come out in full force against an Afghanistan withdrawal by September 11. Business Insider. 2021

¹⁶² Biden administration will review deal with the Taliban: White House

З економічної точки зору США витратила найбільшу кількість грошей з усіх країн-членів НАТО. Так, у 2010-2012 роках, американський контингент у країні налічував понад 100 тисяч військових, війна вартувала США 100 млрд доларів на рік.¹⁶³ Важливим є зазначити, що як тільки США змінило тактику і менше почала вести бойові дії, а більше зайнялась підготовкою солдат, то і витрати на військові потреби зменшилися. Вже до 2018 року Сполучені Штати почали витратити близько 45 млрд доларів на рік. Таким чином за офіційними даними США протягом війни лише на військові потреби в Афганістані витратила 822 млрд доларів і це від 2001р до 2019р.¹⁶⁴ Також, країни-союзники Сполучених Штатів витратили мільярди доларів у цій війні. Таким чином на фоні загальної кризи США зазнало значних економічних втрат і вони ніяк себе не окупили, оскільки поставленої цілі знешкодження терористичної загрози так і не було виконано, а скоріше навпаки.¹⁶⁵

Після виведення американських військ з Афганістану стало ясно, що програми реконструкції, які були спрямовані на покращення інфраструктури, освіти, охорони здоров'я та інших, не досягли бажаних результатів. Цим програмам стали на заваді різні фактори. Наприклад, корупція, яка не дозволила ефективно розпоряджатися грошима, які були виділенні для відновлення Афганістану.¹⁶⁶ Також, виведення американських військ призвело до втрати активної міжнародної підтримки і фінансування, яке було раніше. Багато програм реконструкції залежали від допомоги та фінансування зовнішніх донорів, яке припинилося, через прихід до влади Талібів. Тому, програма реконструкції, яку запровадило США не було ефективним.¹⁶⁷

Важливою є міжнародна ситуація, яка склалася після виведення військ з Афганістану. Вивід військ США з Афганістану спричинив занепокоєння і критику з боку кількох світових лідерів та політиків. Деякі з них висловили

---

¹⁶³ Economic case for U.S. Afghanistan exit is clear/Reuters/17.08.2021

¹⁶⁴ Economic case for U.S. Afghanistan exit is clear/Reuters/17.08.2021

¹⁶⁵ Economic case for U.S. Afghanistan exit is clear/Reuters/17.08.2021

¹⁶⁶ Доклад: миллионы США впустую тратятся в Афганистане \BBC News. 2012

¹⁶⁷ Доклад: миллионы США впустую тратятся в Афганистане \BBC News 2012

думку, що США та їх союзники, зокрема Велика Британія, опинилися в складному положенні після завершення військових дій в Афганістані. Міністр оборони Великої Британії Бен Воллес заявив, що Велика Британія була поставлена у "дуже важке становище" через виведення американських військ. Він висловив занепокоєння щодо невдачі американських зусиль і наголосив, що це створює складну ситуацію для союзників, які намагаються впоратися зі зростаючою нестабільністю в регіоні.¹⁶⁸ У міжнародному співтоваристві також існує загальне занепокоєння щодо зростання рівня насильства та нестабільності в Афганістані після виведення американських військ. Країни, такі як Австралія, Бельгія та Франція, закрили свої посольства в Кабулі через погіршення безпекової ситуації. Уряд Китаю також викликав своїх громадян до повернення з Афганістану та вживання додаткових заходів безпеки.¹⁶⁹

Попри те, що союзники США більшою мірою засудили дії Джо Байдена, були і ті країни, що підтримали рішення американського президента. Так, іранський міністр закордонних справ Джавад Заріф привітав заяву президента США Джо Байдена про виведення американських військ з Афганістану до 11 вересня і зауважив, що іноземний контингент військ не зможе здобути мир в Афганістані.¹⁷⁰ Міністр закордонних справ Індії С. Джайшанкар та національний радник з питань національної безпеки Афганістану Хамдулла Мохіб теж, підтримали виведення американських військ з країни.¹⁷¹ Хоча варто зазначити, що Джавад Заріф у своєму інтерв'ю заявив, що зараз настав час працювати над широко представницьким урядом в Афганістані, що базуватиметься на Конституції, але з приходом до влади Талібану про такий уряд можна забути.¹⁷²

---

¹⁶⁸ Hui, Sylvia. Johnson confirms most British troops have left Afghanistan. Associated Press. 2021

¹⁶⁹ Hui, Sylvia. Johnson confirms most British troops have left Afghanistan. Associated Press. 2021

¹⁷⁰ Basu, Nayanima US withdrawal from Afghanistan welcome, foreign forces can't bring peace in this region: Iran. The Print. 2021

¹⁷¹ Basu, Nayanima US withdrawal from Afghanistan welcome, foreign forces can't bring peace in this region: Iran. The Print. 2021

¹⁷² Basu, Nayanima US withdrawal from Afghanistan welcome, foreign forces can't bring peace in this region: Iran. The Print. 2021

В результаті, США втратила свій рейтинг у військовому плані. Особливо це прослідковується у ставленні її союзників, які теж не вважали вивід своїх військ правильним рішенням, оскільки теж зазнали втрат від війни.

Важливо, розглянути теорію, що виведення військ США сприяла війни в Україні, через те, що США втратив свій військовий авторитет. Це цілком ймовірно, оскільки в геополітичному плані Афганістан і Україна важливі території, що відповідають за сфери впливу. В обох конфліктах важливу роль відіграють зовнішні актори, такі як США, Росія та інші держави, які намагаються впливати на події і встановлювати свої інтереси. Рішення одного зовнішнього актора може вплинути на динаміку і розвиток іншого конфлікту.¹⁷³ Зараз, США має шанс взяти реванш і продемонструвати, що вони сильна військова країна. Принаймні, протягом війни президент Байден скористався можливістю і заявив, про силу американської армії і про те, що США робить все, щоб бути великою державою.¹⁷⁴

Як висновок, спільних і відмінних рис наслідків виведення військ США і СРСР, то вони мали однакову втрату своїх позицій на міжнародній арені. Позиція найсильнішої в військовому плані держави похитнулася. Тільки для СРСР міжнародний тиск став однією з причин розпаду Радянського Союзу, особливо на фоні сильної кризи. В США, позиція людей поділилась і хтось підтримав рішення Джо Байдена про виведення військ, але багато людей і високопосадовців критикували його рішення.¹⁷⁵ Для Сполучених Штатів все ж виведення військ означало покращення економіки і збереження життів.¹⁷⁶

Стосовно самого виведення військ, то все Радянський Союз був більш успішним у цьому питанні, оскільки режим який був встановлений СРСР протримався аж три роки після виведення військ з країни чого неможна сказати про уряд Ашрафа Гані, та прорахунки США. Також, сам процес був

---

¹⁷³ Impact of the War in Ukraine: Afghanistan's perspective \\ Freiheit\ 2022

¹⁷⁴ Impact of the War in Ukraine: Afghanistan's perspective \\ Freiheit\ 2022

¹⁷⁵ Imbecilic': Ex-UK leader Tony Blair slams Afghan withdrawal/Internet archive. 2021

¹⁷⁶ Imbecilic': Ex-UK leader Tony Blair slams Afghan withdrawal/Internet archive. 2021

краще стратегічно розроблений саме радянськими військовими, так як США зазнавало великих втрат від диверсійних актів Талібану.¹⁷⁷

Порівнюючи наслідки виводу військ США і СРСР, варто зауважити, що вони мали схожі наслідки. Дві країни втратили свої позиції на міжнародній арені і втратили свій статус. Через виведення військ до влади знову поверталися ісламські сили, просто у випадку з СРСР це зайняло більше часу. Дві війни призвели до соціальних проблем в Афганістані. Також, було багато противників виводу військ США і Радянського Союзу з Афганістану і як Горбачов, так і Байден зазнали критику в свій адрес, хоча варто зауважити, що в випадку з СРСР це призвело до більш летальних наслідків.

---

¹⁷⁷ Imbecilic': Ex-UK leader Tony Blair slams Afghan withdrawal/Internet archive. 2021

ВИСНОВКИ

Порівнюючи схожі риси війни СРСР і США в Афганістані, в першу чергу варто зауважити, що обидві держави мали наймогутніші армії в світі. Попри те, Радянський Союз і Сполучені Штати витратили колосальні ресурси на ведення війни і не змогли здобути бажаних результатів і врешті решт мали залишити поле бою. Обидві війни тривали довгий період часу і виснажували Радянський Союз і США і через довгу неуспішність своїх військових дій, обидві країни прийняли рішення про виведення своїх військ.

Важливим є міжнародна ситуація, яка виникла після двох війн в Афганістані. На світовій арені наслідки після війн в Афганістані як для Сполучених Штатів Америки, так і для Радянського Союзу були катастрофічними. У випадку з СРСР, то вона програла холодну війну США і тим самим зменшила свій вплив на міжнародній арені. ООН засудила дії Радянської влади і СРСР не могло себе виправдати.

Щодо США, то союзні країни такі як Велика Британія засудили вихід військ з Афганістану, бо бачили, що терористична загроза з боку ісламських сил ще є достатньо великою і вони не завершили основну місію для знешкодження тероризму для того щоб виводити війська. Для країн НАТО, які теж воювали в Афганістані це було осудливе рішення, оскільки вони не розуміли за що померли їхні солдати у війні. Варто, зауважити, що початок виведення військ зменшив авторитет США на міжнародній арені. Особливо заява президента Байдена про те, що Сполучені Штати не збираються ні з ким вести війну. В свою чергу така позиція могла спровокувати держав-агресорів до дій, оскільки вони перестали бачити в США країну, яка зможе їх зупинити. Прикладом може слугувати повномасштабна війна в Україні в 2022 році.

Однією з основних причин програшу обох війн за А. Маршалом було не розуміння культури Афганістану. У своїй праці А. Маршал зазначає, що американські солдати не розуміли, яка є ментальність жителів Афганістану, а також специфіку їхніх традицій. Відповідно, варто погодитись з твердженням,

що набагато легше захопити територію, коли жителі допомагають тобі реалізувати військові плани. США не змогло до кінця реалізувати підтримку афганського населення це також проявляється і в сильній корупції урядовців Афганістану. Радянський Союз теж не зміг до кінця зрозуміти культуру Афганістану, про це можна свідчити з інтерв'ю вчительки з Афганістану, яка розповідала про жахливі речі, які робила армія СРСР з жителями, які не хотіли переходити на сторону загарбника.

Важливо зазначити, що і Радянський військовий штаб допускав інформаційні похибки, так і Американський штаб. СРСР не врахував того, фактору, що не зможе вести масштабні бойові дії на території Афганістану, а також був недостатній збір інформації про афганців. Те саме стосується США, вони не прорахували корупційні дії уряду Афганістану і також ландшафтні особливості країни.

Саме виведення військ СРСР і США відбувалося не одразу, а було поділене на періоди. Хоча варто зауважити, що виведення військ Радянського союзу було краще спланованим і принесли мені людські втрати СРСР і також поставлений комуністичний уряд зумів протриматись значно довше ніж уряд Афганістану, що підтримувався США, який протримався 10 днів після виведення військ Сполучених Штатів.

Щодо внутрішніх наслідків обох війн, то варто зазначити, що дві країни витрачали дуже великі кошти на ведення війни, що призвело до сильного погіршення економіки двох країн. Оскільки США набагато сильніше була підготовлена перед початком війни в економічному плані, то і наслідки економіки не були такими критичними як для Радянського Союзу, який розвалився на фоні великої кризи, яку погіршила війна в Афганістані.

Таким чином, Радянський Союз і Сполучені Штати Америки від безперспективності своїх дій були вимушені вивести свої війська з Афганістану. В обох випадках, до влади рано чи пізно приходили ісламістські сили, які знову встановлювали терористичну владу. Фактично, дві війни принесли дуже мало позитиву і дуже багато негативних наслідків як для США

так і для Радянського Союзу. Також, наслідки виведення військ СРСР і США спричинили невідворотні зміни в світовій історії.

Статті і джерела

1. "Від коронавірусу до рецесії: як США готуються до кризи" \\
Українська правда 17.03.2020 [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://www.pravda.com.ua/articles/2020/03/17/7247257/>
2. Afghan conflict: President Ashraf Ghani rejects Taliban prisoner
release. BBC News. 2020. [Електронний ресурс]. Режим доступу:
[https://web.archive.org/web/20200421043856/https://www.bbc.com/news/world-
asia-51695370](https://web.archive.org/web/20200421043856/https://www.bbc.com/news/world-asia-51695370)
3. Afghan conflict: US and Taliban sign deal to end 18-year war. BBC
News. 29. 02 2020. [Електронний ресурс]. Режим доступу:
[https://web.archive.org/web/20200301002219/https://www.bbc.com/news/world-
asia-51689443](https://web.archive.org/web/20200301002219/https://www.bbc.com/news/world-asia-51689443)
4. Afghanistan's Theorist-in-chief; President Ashraf Ghani is an expert on
failed states. Can he save his country from collapse? The New Yorker 04. 07. 2016
[Електронний ресурс]. Режим доступу:
[https://www.newyorker.com/magazine/2016/07/04/ashraf-ghani-afghanistans-
theorist-in-chief](https://www.newyorker.com/magazine/2016/07/04/ashraf-ghani-afghanistans-theorist-in-chief)
5. Afghanistan's Ghani blames 'abrupt' US withdrawal for worsening
security \\
Internet archive 2021 [Електронний ресурс]. Режим доступу:
[https://web.archive.org/web/20210818205017/https://www.france24.com/en/asia-
pacific/20210802-afghanistan-s-ghani-blames-abrupt-us-withdrawal-for-
worsening-security](https://web.archive.org/web/20210818205017/https://www.france24.com/en/asia-pacific/20210802-afghanistan-s-ghani-blames-abrupt-us-withdrawal-for-worsening-security)
6. Atwood, Kylie; Herb, Jeremy; Liptack, Kevin; Starr, Barbara Biden to
announce withdrawal of US troops from Afghanistan by September 11 CNN 2021
[Електронний ресурс]. Режим доступу:
[https://web.archive.org/web/20210421013604/https://edition.cnn.com/2021/04/13/
politics/biden-afghanistan-withdrawal/index.html](https://web.archive.org/web/20210421013604/https://edition.cnn.com/2021/04/13/politics/biden-afghanistan-withdrawal/index.html)
7. Basu, Nayanima US withdrawal from Afghanistan welcome, foreign
forces can't bring peace in this region: Iran. The Print. 2021 [Електронний ресурс].

Режим доступа: <https://theprint.in/diplomacy/us-withdrawal-from-afghanistan-welcome-foreign-forces-cant-bring-peace-in-this-region-iran/641142/>

8. Biden administration will review deal with the Taliban: White House. Internet archive/ 2021 [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://web.archive.org/web/20211029190930/https://www.reuters.com/article/us-usa-afghanistan-idUSKBN29R2NG>

9. Biden defends 'messy' US pull-out from Afghanistan\\BBC News/ 17.08.2021 [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-58238497>

10. Colson, Thomas. Biden called George W. Bush before he announced his Afghanistan troop withdrawal plan — but neither said whether Bush supported it. Business Insider. 2021 [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.businessinsider.com/biden-called-bush-before-announcing-afghanistan-troop-withdrawal-plan-2021-4>

11. DeYoung, Karen Obama's drawdown in Afghanistan will shift tactics in war. The Washington Post. 2011. [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://www.washingtonpost.com/national/national-security-obamas-drawdown-in-afghanistan-will-shift-tactics-in-war/2011/06/22/AGsVJagH_story.html

12. Economic case for U.S. Afghanistan exit is clear/Reuters/17.08.2021 [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.reuters.com/breakingviews/economic-case-us-afghanistan-exit-is-clear-2021-08-17/>

13. Emmott, Robin; Siebold, Sabine. No decision on any NATO withdrawal from Afghanistan, Stoltenberg says. Reuters 18.02.2021 [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.reuters.com/article/nato-afghanistan-int/no-decision-on-natos-afghanistan-withdrawal-stoltenberg-says-idUSKBN2AI2A7>

14. George, Susannah (21 жовтня 2019). U.S. has begun reducing troops in Afghanistan, commander says. The Washington Post. 2019 [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.washingtonpost.com/world/us-has-begun->

[reducing-troops-in-afghanistan-commander-says/2019/10/21/d17a9e30-f3f1-11e9-8cf0-4cc99f74d127_story.html](https://www.nytimes.com/2019/10/21/d1/asia/afghanistan-commander-says/2019/10/21/d17a9e30-f3f1-11e9-8cf0-4cc99f74d127_story.html)

15. Help that keeps growing. Help - Hilfe zur Selbsthilfe/ 2021 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://help-ukraine.org.ua/#:~:text=Help%20%E2%80%93%20Hilfe%20zur%20Selbsthilfe%20%E2%80%93%D0%BC%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B0,%D0%B6%D0%B8%D1%82%D1%82%D1%8F%D0%BC%20%D0%B2%20%D0%B3%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96%20%D1%82%D0%B0%20%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D1%86%D1%96>.

16. Hirschfeld Davis, Julie; Landler, Mark Trump Outlines New Afghanistan War Strategy With Few Details. The New York Times. 2017 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.nytimes.com/2017/08/21/world/asia/afghanistan-troops-trump.html>

17. How America Lost Its Way in Afghanistan\\ New York Times 16.08.2021 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.nytimes.com/2021/08/16/books/review/carter-malkasian-the-american-war-in-afghanistan-craig-whitlock-the-afghanistan-papers.html>

18. Hui, Sylvia. Johnson confirms most British troops have left Afghanistan. Associated Press. 2021 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://web.archive.org/web/20211026231345/https://apnews.com/article/afghanist-an-europe-government-and-politics-c0cec98b6a2d2279548cfb9e1bc499>

19. HUMAN AND BUDGETARY COSTS TO DATE OF THE U.S. WAR IN AFGHANISTAN, 2001-2022\\Watson Institute\ 2022 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://watson.brown.edu/costsofwar/figures/2021/human-and-budgetary-costs-date-us-war-afghanistan-2001-2022>

20. 'Imbecilic': Ex-UK leader Tony Blair slams Afghan withdrawal/Internet archive. 2021 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://web.archive.org/web/20211025190007/https://apnews.com/article/joe-biden-europe-middle-east-tony-blair-4ee456473a928eb97163fc080c40ed31>

21. Impact of the War in Ukraine: Afghanistan's perspective \\\ Freiheit\ 2022 [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.freiheit.org/south-asia/impact-war-ukraine-afghanistans-perspective>
22. John Miller. Interview With Osama Bin Laden (in May 1998) PBS 2022 [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/binladen/who/interview.html>
23. Lubold, Gordon; Salama, Vivian). Afghan Pullout Leaves U.S. Looking for Other Places to Station Its Troops. The Wall Street Journal. 2021 [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.wsj.com/articles/afghan-pullout-leaves-u-s-looking-for-other-places-to-station-its-troops-11620482659>
24. Marshall A. Phased Withdrawal, Conflict Resolution and State Reconstruction. Conflict Research Studies Centre, 2006. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://web.archive.org/web/20071201033319/http://www.defac.ac.uk/colleges/csrc/document-listings/ca/06%2829%29AM.pdf>
25. New Afghanistan pact means America's longest war will last until at least 2024. The Guardian/ 2015 [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://web.archive.org/web/20150811054008/http://www.theguardian.com/world/2014/sep/30/us-troops-afghanistan-2024-obama-bilateral-security-agreement>
26. Resolute Support Mission (RSM): Key Facts and Figures. nato.int. February 2021. [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://web.archive.org/web/20210822190522/https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2021/2/pdf/2021-02-RSM-Placemat.pdf
27. Schnell, Myhael Pentagon authorizes sending additional 1,000 troops to Afghanistan. The Hill. 2021 [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://thehill.com/policy/defense/567952-pentagon-authorizes-sending-additional-1000-troops-to-afghanistan>
28. Sisk, Richard Amid Confusion, DoD Names New Mission 'Operation Freedom's Sentinel'. Military.com. 2014. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://web.archive.org/web/20210816105222/https://www.military.com/daily->

[news/2014/12/29/amid-confusion-dod-names-new-mission-operation-freedoms.html](https://www.cnn.com/2014/12/29/amid-confusion-dod-names-new-mission-operation-freedoms.html)

29. Starr, Barbara; Browne, Ryan; Cohen, Zachary US announces further drawdown of troops in Afghanistan and Iraq before Biden takes office. CNN. 2020 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://web.archive.org/web/20210609172902/https://www.cnn.com/2020/11/17/politics/afghanistan-iraq-withdrawal-pentagon/index.html>

30. Teh, Cheryl. Top GOP hawks come out in full force against an Afghanistan withdrawal by September 11. Business Insider. 2021 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.businessinsider.com/top-republicans-object-to-bidens-afghanistan-pullout-2021-4>

31. Zeke Johanson/Biden team surprised by rapid Taliban gains in Afghanistan/ Internet archive/ 2021 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://web.archive.org/web/20210816144007/https://apnews.com/article/joe-biden-afghanistan-taliban-5934ef05b0094d0189b5d900d2380179>

32. Афганистан спустя 30 лет после вывода советских войск\\BBC News/ 2020 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.bbc.com/russian/features-47205296>

33. Афганська війна 1979—1989// Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — Київ : Наукова думка, 2003. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://history.org.ua/?termin=Afhanska_vijna_1979

34. Богдан Цюпин “США в Афганістані 2001-2021”\\VOA News. 2021 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ukrainian.voanews.com/a/afghanistan-2001-2021/6004182.html>

35. Внутри "Аль-Каиды". Часть вторая. Журнал SVOBODA. 09. 07. 2004 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.svoboda.org/a/24197080.html>

36. Доклад: миллионы США впустую тратятся в Афганистане \\BBC News. 2012 [Електронний ресурс]. Режим доступу:

https://www.bbc.com/russian/international/2012/07/120730_afghanistan_us_aid_wa_sted

37. История участия СССР в афганском конфликте\ ТАСС. 2021 [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://tass.ru/info/6116588>

38. Как «Аль-Каида» распространилась по миру ВВС 2013 [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://www.bbc.co.uk/russian/international/2013/08/130806_al_qaeda_world_vj.s.html

39. Чому провалився проєкт США розбудувати Афганістан\ ВВС Ukraine. 2021 [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-58224488>

Список використаної літератури

40. Brian Glyn Williams “Afghanistan Declassified: A guide to America's Longest War” University of Pennsylvania Press, 2012. P. 248

41. David M. Kotz “Revolution From Above: The Demise of the Soviet System” Routledge; 1st edition., 1997, p. 320

42. Бердник В. С., Гречко В. Н., Музичко В. О. Війна в Афганістані: історія, аналіз, наслідки. - К.: Інститут історії України НАН України, 2012. С. 472

43. Вороненко С. Афганістан: втрати і перемоги. - К.: Видавничий дім "КМ-БУКС", 2014. С. 512

44. Горбачов М. "Перестройка: Нова політика влади" вид. “Ексмо” Москва, 2016. С. 224

45. Дауді Ільяс "Велика гра в Афганістан" історична документалістика, монографія. вид. Вече. М. 2012 С. – 768

46. Девід Шепард і Деніел Конет "Право на відплату: як США вбили Осаму бен Ладена", видавництво "КМ-Букс" 2012р. С. 320

47. Жабинський В. "Афганці. Інтерв'ю з бійцями 40-ї армії" вид. Ленінград. Політичская література, 1986. С. 415

48. Котляров Ю "Гласность и перестройка: история реформ в СССР". Москва, "РОССПЭН", 2011С. – 608
49. Леонтьева А "Афганська трагедія: Шлях до війни та повернення" вид. "Русский путь", Санкт-Петербург 2019 рік. С.- 265
50. Логунова Н "Афганістан. Записки солдата" вид "Ексмо" Москва, 2016 рік. С. 237.
51. М. Ф. Слінкін: основні напрями досліджень // Історичні, філософські, політичні та юридичні науки, культурологія та мистецтвознавство. Питання теорії та практики. - 2015. - № 11 (61), Ч. I. - С. 143
52. Майкл Філіпс "Війна без перемог. Чому американська армія не змогла перемогти в Афганістані" - видавництво "КМ-Букс", 2015 С. 352
53. Медведєв, З. Афганський сплав: Останнє протистояння радянської армії та місцевих муджахедінів. Генеза. 2011. С. 320
54. Пьер Аллан, Дитер Клей "Афганский капкан. Правда о советском вторжении" вид. Международные отношения М. 1999 С. 448
55. Родрік Брейтвейт Афганці. Росіяни в Афганістані (1979-1989) — К.: Темпора, 2013.—480 с.
56. Фочкин Олег, Яшлавский Андрій. 11 вересня 2001: Перший день нової ери. Хроніки. Інтерв'ю. Дукми/ Ред. И. Гальперин. — М.: Тайдекс Ко, 2001. — С. 352
57. Христофоров В. С. Афганістан: військово-політична присутність СРСР 1979—1989 гг. - М., 2016. С. 543